

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ
для практичних занять і самостійної роботи**

з освітньої компоненти

«ОБЛІК ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

спеціальності D1 «Облік і оподаткування»

ОП «Облік, аудит та оподаткування»

Харків – 2026

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри фінансів, обліку і аудиту 24 квітня 2026 р., протокол № 8.

Призначено для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності D1 «Облік і оподаткування» ОП «Облік, аудит та оподаткування» денної та заочної форм здобуття освіти.

Укладач

доц. В. М. Орлова

Рецензент

проф. Г. В. Обруч

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Мета і завдання практичних занять і самостійної роботи.....	6
Методичні вказівки для виконання завдань практичних занять і самостійної роботи.....	6
Теми за освітньою компонентою з коротким описом теми, теоретичними запитаннями, тестами і практичними завданнями.....	8
Вимоги щодо оформлення і захисту роботи, критерії оцінювання.....	78
Список літератури.....	81

ВСТУП

Курс «Облік за міжнародними стандартами» (МСФЗ/IFRS) — це навчальна освітня компонента, спрямована на вивчення принципів, правил і методів складання фінансової звітності, яка визнана у всьому світі, орієнтована на гарантування прозорості, порівнянності та високої якості фінансової інформації для іноземних інвесторів, партнерів і регуляторів.

Процеси економічної інтеграції у світовий простір та інтернаціоналізація економіки України призвели до необхідності гармонізувати національну систему обліку і складання звітності з вимогами міжнародних стандартів. Це буде сприяти формуванню привабливого інвестиційного клімату в країні та прискорить інтеграційні процеси в економічних відносинах. На сьогодні провідні компанії світу і значна кількість вітчизняних підприємств ведуть облік і складають фінансову звітність із використанням міжнародних стандартів. Саме тому адміністративний персонал у цілому і бухгалтер зокрема повинні опанувати ведення обліку за міжнародними стандартами, вміти складати на цій основі фінансову звітність і детально аналізувати наведену інформацію для ухвалення виважених управлінських рішень.

Предметом навчальної дисципліни є формування у здобувачів базових теоретичних знань і практичних навичок з організації і методики ведення обліку та складання звітності за міжнародними стандартами.

Мета курсу полягає:

- 1) у формуванні знань: засвоїти принципи і методологію МСФЗ (IFRS), зрозуміти роль міжнародних стандартів у глобальній економіці;
- 2) навичках звітності: навчитися самостійно складати фінансову звітність відповідно до міжнародних вимог, що забезпечує її прозорість і достовірність;

3) порівнянності даних: зрозуміти, як забезпечити якісні характеристики фінансової звітності (релевантність, достовірність, порівнянність) для ухвалення рішень користувачами;

4) трансформації: опанувати практичні навички з трансформації звітності з НП(С)БО України на МСФЗ;

5) міжнародній сертифікації: підготовка для складання іспитів за програмами ACCA (DipIFR), IAB, IAAP.

Завдання полягає у вивченні та засвоєнні теоретичних вимог міжнародних стандартів обліку та фінансової звітності; систематизації набутих знань із формування системи обліку на підприємстві; забезпеченні засвоєння методичних підходів і практичних прийомів для складання фінансової звітності за міжнародними стандартами; формуванні вмінь інтерпретувати і використовувати інформацію звітності для ухвалення управлінських рішень; вивченні організації ведення обліку за міжнародними стандартами; опануванні методики трансформації фінансової звітності, складеної за національними стандартами, у звітність за міжнародними стандартами.

Методичні вказівки спрямовані на допомогу здобувачам в організації їхньої навчальної діяльності. Вони містять тематичний план, плани семінарських і практичних занять, завдання для самостійного опрацювання, контрольні-навчальні тести і рекомендації з виконання задач, що в комплексі забезпечує глибоке розуміння міжнародних стандартів у глобальній економіці.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Метою освітньої компоненти «Облік за міжнародними стандартами» (або «Облік і фінансова звітність за МСФЗ») є формування у здобувачів вищої освіти системи знань, теоретичних основ і практичних навичок з організації, ведення обліку та складання фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ/IFRS).

Освітня компонента спрямована на підготовку фахівців, здатних працювати в умовах інтернаціоналізації бізнесу та забезпечувати прозорість фінансової інформації для зовнішніх інвесторів і кредиторів.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

У методичних вказівках розкрито методичні засади організації обліку, побудови та використання фінансової звітності за вимогами Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Метою є формування у здобувачів глибоких теоретичних знань і практичних навичок з організації обліку за вимогами Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, уміння використовувати облікову інформацію. Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності фахівців з обліку, аудиту і фінансового менеджменту, допоможе зрозуміти передумови та напрями процесу реформування бухгалтерського обліку, здійснюваного в Україні, розширить кругозір і озброїть знаннями для практичного застосування Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Завдання для практичних занять і самостійної роботи є важливою формою навчального процесу, що мають навчити здобувачів самостійно

узагальнювати і викладати літературні джерела, статистичні та інші матеріали, взяті з практики роботи контролюючих органів і підприємств. Завдання для практичних занять і самостійної роботи визначають, наскільки глибоко здобувач засвоїв курс і вміє самостійно викладати окремі питання в рамках вибраної теми.

У завданнях для практичних занять і самостійної роботи здобувач повинен показати:

- знання і правильне розуміння закономірностей МСФЗ;
- вміння використовувати літературні джерела, аналізувати практичний матеріал і викладати свої міркування з того чи іншого питання;
- вміння використовувати теоретичні знання для аналізу конкретних цифрових даних.

Завдання для практичних занять і самостійної роботи з освітньої компоненти «Облік за міжнародними стандартами» складені за темами робочої програми і містять короткий опис теми, теоретичні запитання, тести і **практичні завдання**, які вибирають за номером списку групи.

Здобувачам дозволено виконувати завдання для практичних занять і самостійної роботи за іншою темою згідно з напрямом їхньої практичної діяльності. Для написання завдань для практичних занять і самостійної роботи необхідно використати статистичний матеріал. Можна також використати практичний матеріал, зібраний за місцем роботи, який потрібно подати у вигляді таблиць, схем, діаграм, графіків.

ТЕМИ ЗА ОСВІТНЬОЮ КОМПОНЕНТОЮ З КОРОТКИМ ОПИСОМ ТЕМИ, ТЕОРЕТИЧНИМИ ЗАПИТАННЯМИ, ТЕСТАМИ І ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Тема 1. ЗАГАЛЬНОПРИЙНЯТІ ПРИНЦИПИ І СИСТЕМИ ОБЛІКУ

Короткий опис теми

Загальноприйняті принципи і системи обліку — це фундамент, на якому побудована вся фінансова звітність. У глобальному масштабі домінують дві системи: МСФЗ (IFRS), за якими звітує більшість країн світу (включаючи Україну для великих підприємств), і US GAAP, які діють у США.

Концептуальна основа МСФЗ не є стандартом сама по собі, але вона визначає «правила гри».

Мета звітності: надання корисної інформації інвесторам і кредиторам.

Якісні характеристики:

- фундаментальні: доречність (інформація впливає на рішення) і достовірне подання (правдивість, нейтральність, повнота);
- посилювальні: зіставність, перевіряльність, своєчасність і зрозумілість;
- засадничі припущення: метод нарахування (події фіксуємо за фактом виникнення, а не руху грошей) і безперервність діяльності (бізнес не згортають протягом найближчих 12 місяців).

Теоретичні запитання

1 У чому полягає основна відмінність між «обліком за правилами» і «обліком за принципами»?

- 2 Яку роль відіграє Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB)?
- 3 Чому Концептуальна основа не є стандартом (IAS/IFRS)?
- 4 Назвіть критерії визнання активу в бухгалтерському балансі за МСФЗ.
- 5 Поясніть сутність принципу «пріоритету змісту над формою».
- 6 Що таке «професійне судження» і в яких ситуаціях його застосовують?
- 7 Чим відрізняється «доречність» від «достовірного представлення»?
- 8 Як принцип безперервності діяльності впливає на оцінювання активів?
- 9 Що таке «суттєвість» інформації та як її визначають?
- 10 Які елементи фінансової звітності безпосередньо пов'язані з оцінюванням фінансового стану?
- 11 Як метод нарахування допомагає користувачам прогнозувати майбутні грошові потоки?
- 12 У чому полягає конфлікт між принципом обачності (caution) і нейтральністю?
- 13 Які існують бази оцінювання активів у МСФЗ (історична вартість, поточна вартість тощо)?
- 14 Хто є основними користувачами фінансової звітності загального призначення?
- 15 Що таке «поріг визнання» для елементів фінансових звітів?

Тести

- 1 Яке припущення означає, що підприємство не має наміру бути ліквідованим:
 - а) метод нарахування;

- б) безперервність діяльності;
- в) консервативність;
- г) суттєвість?

2 До фундаментальних якісних характеристик за МСФЗ належать:

- а) зрозумілість і своєчасність;
- б) доречність і достовірне подання;
- в) зіставність і перевіряльність;
- г) нарахування та нейтральність.

3 За МСФЗ, активи — це:

- а) майно, що належить компанії на праві власності;
- б) ресурс, контрольований у результаті минулих подій, що принесе економічні вигоди;
- в) грошові кошти на рахунках;
- г) усе, що записано в інвентарній книзі.

4 Що означає принцип «пріоритету змісту над формою»:

- а) юридична форма договору завжди головніша;
- б) операції обліковують відповідно до їхньої економічної суті;
- в) форма звітності має бути стандартною;
- г) бухгалтер не може змінювати назви статей звіту?

5 Метод нарахування передбачає, що операції відображають:

- а) у періоді отримання грошей;
- б) періоді, коли вони відбулися;
- в) періоді складання річної звітності;
- г) на дату підписання акта податковою.

6 Яка характеристика допомагає порівнювати звіти за різні роки:

- а) доречність;
- б) зіставність;
- в) зрозумілість;
- г) своєчасність?

7 Якщо бухгалтер сумнівається в сумі оцінки, він вибирає найменшу оцінку активів. Це:

- а) суттєвість;
- б) обачність;
- в) нарахування;
- г) повнота.

8 Яка база оцінювання ґрунтована на ціні, сплаченій за актив у минулому:

- а) справедлива вартість;
- б) історична вартість;
- в) вартість використання;
- г) поточна вартість?

9 Чи є Концептуальна основа МСФЗ обов'язковою для виконання, якщо вона суперечить конкретному стандарту (IFRS):

- а) так, вона головніша;
- б) ні, пріоритет має конкретний стандарт;
- в) вибирають те, що зручніше бухгалтеру;
- г) так, якщо це міжнародна компанія?

10 Зобов'язання за МСФЗ — це:

а) майбутній борг;
б) теперішня заборгованість унаслідок минулих подій, що призведе до вибуття ресурсів;

- в) тільки кредит у банку;
- г) штрафи, які можуть виписати в майбутньому.

11 Інформація є суттєвою, якщо:

- а) її пропускання може вплинути на рішення користувача;
- б) її сума перевищує 10 000 грн;
- в) вона стосується готівки;
- г) вона підтверджена аудитором.

12 Хто розробляє МСФЗ:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Рада з МСБО (IASB);
- в) ООН;
- г) Світовий банк?

13 Власний капітал — це:

- а) сума внесків засновників;
- б) залишкова частка в активах після вирахування зобов'язань;
- в) чистий прибуток за рік;
- г) усі гроші в касі.

14 Яка характеристика вимагає, щоб інформація була доступною користувачам вчасно:

- а) доречність;
- б) своєчасність;
- в) перевіряльність;
- г) зрозумілість?

15 Метою фінансової звітності за МСФЗ є:

- а) розрахунок податку на прибуток;
- б) надання інформації для ухвалення економічних рішень;
- в) контроль за роботою персоналу;
- г) статистичний звіт для держави.

Практичні завдання

Задача 1. Підприємство отримало аванс 50 000 грн за товар у грудні 2025 року. Товар буде відвантажено в січні 2026 року. Коли, за методом нарахування, потрібно визнати дохід?

Задача 2. Юридично компанія орендує обладнання на 10 років, що дорівнює терміну служби обладнання. Чи повинна компанія відображати цей актив у балансі за МСФЗ (IFRS 16)?

Задача 3. Визначити суму власного капіталу, якщо Активи = 500 000 грн, а Зобов'язання = 320 000 грн.

Задача 4. Компанія купила акції за 10 000 грн (історична вартість). На дату балансу їхня ринкова ціна — 12 000 грн. За якою вартістю їх показати у звіті, якщо модель обліку — «справедлива вартість»?

Задача 5. Бухгалтер виявив помилку у звіті минулого року на суму 100 грн за загального доходу 10 млн грн. Чи є сенс переробляти всю звітність?

Задача 6. Фірма планує закритися через чотири місяці. Чи може вона скласти звітність на базі принципу безперервності?

Задача 7. Підприємство сплатило страховку на рік вперед (12 000 грн) у червні. Яку суму витрат потрібно визнати у звіті за поточний рік (червень-грудень)?

Задача 8. Компанія має судовий позов проти неї. Юристи оцінюють імовірність програшу 80 %. Чи є це зобов'язанням?

Задача 9. Підприємство виробляє літаки. Цикл виробництва — 18 місяців. Чи є цей незавершений літак «оборотним активом»?

Задача 10. Директор придбав особистий автомобіль, але хоче записати його на баланс фірми для амортизації. Який принцип порушено?

Тема 2. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ

Короткий опис теми

Фінансову звітність за МСФЗ регулює насамперед стандарт МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності». Її головна мета — надати інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів, яка буде корисною для широкого кола користувачів (інвесторів, кредиторів) для ухвалення економічних рішень.

Повний комплект звітності включає:

- 1 Звіт про фінансовий стан (аналог Балансу).
- 2 Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (OCI — головна відмінність від національних стандартів).
- 3 Звіт про зміни у власному капіталі.
- 4 Звіт про рух грошових коштів.
- 5 Примітки, що включають стислий огляд суттєвих аспектів облікової політики та інші пояснення.

Основні вимоги:

- достовірне подання: відповідність усім стандартам IFRS;
- безперервність: припущення, що компанія працюватиме далі;
- нарахування: відображення операцій за фактом виникнення;
- суттєвість: окреме подання кожної суттєвої статті;
- заборона згортання: активи і зобов'язання не можна взаємозаліковувати (якщо це не дозволено конкретним IFRS).

Теоретичні запитання

- 1 Яка основна мета фінансової звітності, за МСФЗ?
- 2 Які звіти входять до «повного комплекту», за IAS 1?
- 3 Що означає поняття «достовірне подання» (Fair Presentation)?
- 4 Які критерії розподілу активів на «поточні» та «непоточні»?
- 5 Що таке «Інший сукупний дохід» (OCI) і які статті він може включати?
- 6 Чому МСФЗ забороняє згортання (offsetting) активів і зобов'язань?
- 7 Які вимоги висувають щодо порівняльної інформації?
- 8 Як часто підприємство має подавати звітність за МСФЗ?
- 9 У чому полягає різниця між поданням витрат «за характером» і «за функцією»?
- 10 Яка інформація про капітал має бути розкрита у звітності, за IAS 1?

11 Як класифікують довгострокові зобов'язання, якщо порушено умови кредитного договору?

12 Яку роль відіграють Примітки у звітності за міжнародними стандартами?

13 Чи можна відхилитися від вимог МСФЗ? Якщо так, то за яких умов?

14 Що таке «звітна дата» і «період оприлюднення»?

15 Як класифікують біологічні активи у Звіті про фінансовий стан?

Тести

1 Який стандарт визначає загальні вимоги щодо подання фінансової звітності:

- а) IFRS 1;
- б) IAS 1;
- в) IAS 8;
- г) IFRS 15?

2 Яка стаття НЕ входить до іншого сукупного доходу (OCI):

- а) результати переоцінки основних засобів;
- б) курсові різниці від перерахунку закордонних підрозділів;
- в) дохід від реалізації товарів;
- г) актуарні прибутки/збитки за пенсійними планами?

3 За IAS 1, активи і зобов'язання класифікують як поточні, якщо термін їх реалізації/погашення становить:

- а) до шести місяців;
- б) до 12 місяців або протягом операційного циклу;
- в) до трьох років;
- г) залежно від рішення директора.

4 Відповідно до МСФЗ, дебіторську заборгованість у кредиторську заборгованість перед однією особою:

а) завжди згортають;
б) ніколи не згортають;
в) згортають лише за наявності юридичного права та наміру на взаємозалік;

г) згортають лише у звітності малих підприємств.

5 Який звіт показує розподіл прибутку і виплату дивідендів:

- а) Звіт про фінансовий стан;
- б) Звіт про зміни у власному капіталі;
- в) Звіт про сукупний дохід;
- г) Звіт про рух грошових коштів?

6 Якщо звітний період змінюється і становить понад один рік, підприємство має розкрити:

- а) причину використання довшого періоду;
- б) факт, що суми не є повністю зіставними;
- в) обидва варіанти (а і б) є правильними;
- г) це заборонено стандартами.

7 Витрати у Звіті про сукупний дохід можуть бути класифіковані:

- а) тільки за функцією (собівартість, адмінвитрати);
- б) тільки за характером (амортизація, зарплата);
- в) або за характером, або за функцією;
- г) лише в алфавітному порядку.

8 Сукупний дохід за період — це:

- а) чистий прибуток + дивіденди;
- б) чистий прибуток + інший сукупний дохід (OCI);
- в) виторг – собівартість;
- г) статутний капітал + резерви.

9 Відстрочені податкові активи в МСФЗ завжди класифікують як:

- а) поточні активи;
- б) непоточні активи;

- в) власний капітал;
- г) грошові кошти.

10 Яка інформація НЕ є обов'язковою для ідентифікації звітності:

- а) назва компанії;
- б) валюта звітності;
- в) прізвище головного бухгалтера;
- г) звітна дата?

11 Яке припущення означає, що звітність складена без наміру ліквідації:

- а) нарахування;
- б) безперервність діяльності (Going Concern);
- в) обачність;
- г) повнота?

12 Примітки до фінансової звітності за МСФЗ:

- а) є необов'язковим додатком;
- б) є невід'ємною складовою звітності;
- в) складають лише для податкової служби;
- г) потрібні лише за наявності збитків.

13 Перекласифікація статей у звітності потребує подання:

- а) тільки звіту за поточний рік;
- б) трьох звітів про фінансовий стан (на початок і кінець періодів);
- в) тільки пояснювальної записки;
- г) лише підпису аудитора.

14 Чи дозволяє IAS 1 подавати Звіт про сукупний дохід у вигляді двох окремих звітів:

- а) ні, тільки одним документом;
- б) так (окремо Звіт про прибутки/збитки та Звіт про ОСІ);
- в) тільки для банківських установ;
- г) лише якщо суми ОСІ дорівнюють нулю?

15 Куди відносять виплачені дивіденди у звітності:

- а) у витрати у Звіті про сукупний дохід;
- б) Звіт про зміни у власному капіталі (або примітки);
- в) необоротні активи;
- г) доходи майбутніх періодів?

Практичні завдання

Задача 1. Активи компанії — 1 200 000 євро, зобов'язання — 450 000 євро. Розрахувати суму власного капіталу за основним балансовим рівнянням:

$$\text{Assets} = \text{Liabilities} + \text{Equity}.$$

Задача 2. Чистий прибуток за рік склав 100 000 дол. Дооцінка основних засобів, проведена в цьому періоді, склала 20 000 дол. Розрахувати загальний сукупний дохід.

Задача 3. Підприємство має кредит 500 000 дол., який має бути погашений через три роки. Однак станом на звітну дату компанія порушила умови договору (covenants), через що банк отримав право вимагати негайного повернення коштів. Як класифікувати цей кредит у звітності?

Задача 4. Скласти частину звіту про сукупний дохід (метод «за характером»): виторг — 500 дол., зміна залишків готової продукції — (+20 дол.), витрати на сировину — 200 дол., зарплата — 100 дол., амортизація — 50 дол. Розрахувати прибуток до оподаткування.

Задача 5. На початок року капітал був 300 000 євро. Протягом року прибуток 50 000 євро, виплачено дивідендів 10 000 євро, випущено нових акцій на 40 000 євро. Розрахувати капітал на кінець року.

Задача 6. У компанії є дебіторська заборгованість 10 000 євро та кредиторська заборгованість перед тим самим контрагентом 4 000 євро.

Юридичного права на взаємозалік немає. Які суми покаже бухгалтер в активі та пасиві?

Задача 7. Підприємство утримує акції іншої компанії з метою перепродажу протягом трьох місяців. Вартість акцій — 15 000 дол. До якого розділу звіту про фінансовий стан вони потраплять?

Задача 8. Визначити собівартість реалізації, якщо компанія використовує метод «за функцією»: витрати на виробництво — 300 дол., адмінвитрати — 50 дол., витрати на збут — 40 дол., виторг — 600 дол., чистий прибуток — 160 дол. (податок 20 %).

Задача 9. Станом на 31.12.2025 компанія має запасів на 80 000 дол. У лютому 2026 року (до підписання звітності) виявилось, що через падіння попиту їх можна продати лише за 50 000 дол. Чи є це подією, що корегує звітність?

Задача 10. Компанія придбала бренд (нематеріальний актив) за 100 000 дол. Термін корисного використання не обмежений. Чи буде нарахована амортизація?

Тема 3. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ

Короткий опис теми

Облік грошових коштів і їхніх еквівалентів регулює переважно МСБО (IAS) 7 «Звіт про рух грошових коштів».

Основні поняття:

- грошові кошти: готівка в касі та депозити до запитання;
- еквіваленти грошових коштів: короткострокові, високоліквідні інвестиції, які легко конвертувати у відомі суми грошей і мають незначний ризик зміни вартості. Зазвичай це інвестиції з терміном погашення до трьох місяців (наприклад тримісячні депозити або казначейські векселі);

- банківські овердрафти: якщо вони є невід'ємною складовою управління грошовими коштами компанії, їх віднімають від залишку коштів для цілей Звіту про рух грошових коштів;

- обмежені кошти: гроші, які не можна вільно використовувати (наприклад арештовані рахунки), не включені до складу грошових коштів і їхніх еквівалентів у звітності;

- іноземна валюта: залишки перераховують за офіційним курсом на дату балансу (МСБО 21), а курсові різниці відображають у звіті про прибутки та збитки.

Теоретичні запитання

1 Яке визначення «грошових коштів» дає МСБО 7?

2 Які головні критерії визнання активу «еквівалентом грошових коштів»?

3 Чому інвестиції в акції зазвичай не вважають еквівалентами грошових коштів?

4 Протягом якого терміну (максимально) має бути погашена інвестиція, щоб бути еквівалентом?

5 Як відображають банківські овердрафти згідно з МСФЗ?

6 У чому полягає різниця між прямим і непрямим методами складання звіту про рух грошових коштів?

7 Як класифікують виплату дивідендів (фінансова чи операційна діяльність) за вибором підприємства?

8 Що таке «restricted cash» (обмежені кошти) і як вони розкриті у звітності?

9 Як відображають вплив зміни валютних курсів на залишок грошей у Звіті про рух грошових коштів?

10 До якого виду діяльності належить придбання обладнання за готівку?

11 Чи вважають депозити терміном на 12 місяців еквівалентами грошових коштів?

12 Які негрошові операції (наприклад бартер) не включають до Звіту про рух грошових коштів?

13 Як відображають отримані відсотки згідно з обліковою політикою підприємства?

14 У чому складність обліку коштів у дорозі за міжнародними стандартами?

15 Які розкриття інформації про грошові кошти є обов'язковими у Примітках до звітності?

Тести

1 До еквівалентів грошових коштів належать інвестиції з терміном погашення з дати придбання:

- а) до 12 місяців;
- б) до шести місяців;
- в) до трьох місяців;
- г) до одного місяця.

2 Який стандарт регулює склад грошових коштів і їхніх еквівалентів:

- а) IAS 1;
- б) IAS 7;
- в) IFRS 9;
- г) IAS 32?

3 Отримання короткострокового банківського кредиту належить до діяльності:

- а) операційної;
- б) інвестиційної;
- в) фінансової;
- г) страхової.

4 Купівля будівлі за готівку відображена як вибуття коштів:

- а) в операційній діяльності;
- б) інвестиційній діяльності;
- в) фінансовій діяльності;
- г) узагалі не відображена.

5 Курсові різниці від перерахунку валютних коштів на дату балансу:

- а) включають до складу операційного прибутку;
- б) відображають окремим рядком у звіті про рух грошових коштів для узгодження залишків;
- в) не відображають у звітності;
- г) збільшують статутний капітал.

6 Банківські овердрафти, за МСФЗ, зазвичай класифікують як:

- а) довгострокові зобов'язання;
- б) нематеріальні активи;
- в) компонент грошових коштів і їхніх еквівалентів (якщо вони частина управління грошима);
- г) власний капітал.

7 Який метод складання Звіту про рух грошових коштів рекомендує (але не зобов'язує) МСБО 7:

- а) прямий;
- б) непрямий;
- в) метод нарахування;
- г) касовий метод?

8 Отримані дивіденди за акціями можна класифікувати як:

- а) тільки фінансову діяльність;
- б) тільки інвестиційну діяльність;
- в) операційну або інвестиційну діяльність;
- г) виключно операційну діяльність.

9 Чиста зміна грошових коштів за період дорівнює:

- а) виторг мінус собівартість;
- б) сума потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- в) залишок на початок року плюс прибуток;
- г) тільки надходження від клієнтів.

10 Грошові кошти, на які накладено арешт судом, у Балансі:

- а) залишаються у складі грошових коштів;
- б) перекласифікують в інші активи та розкривають у примітках;
- в) списують на збитки;
- г) відображають у пасиві.

11 Виплата заробітної плати персоналу — це потік:

- а) від фінансової діяльності;
- б) інвестиційної діяльності;
- в) операційної діяльності;
- г) негрошова операція.

12 Яка з наведених операцій є негрошовою:

- а) випуск акцій за гроші;
- б) придбання авто через фінансову оренду (лізинг);
- в) повернення кредиту;
- г) продаж товару за готівку?

13 Грошові кошти у валюті відображають у звітності:

- а) у валюті оригіналу;
- б) функціональній валюті за курсом на звітну дату;
- в) за курсом на дату відкриття рахунка;
- г) середньорічним курсом.

14 Прямий метод складання звіту передбачає розкриття:

- а) чистого прибутку та його корегувань;
- б) основних класів валових грошових надходжень і виплат;
- в) тільки руху по касі;
- г) тільки операцій із валютою.

15 Кошти в дорозі (наприклад інкасований виторг, не зарахований банком):

- а) не включають до складу грошей;
- б) включають до складу грошових коштів;
- в) включають до складу дебіторської заборгованості;
- г) вважають доходами майбутніх періодів.

Практичні завдання

Задача 1. Підприємство має готівку в касі — 5 000 євро, рахунок у банку — 120 000 євро, депозит на два місяці — 50 000 євро, акції іншої компанії (торгові) — 30 000 євро. Розрахувати суму «Грошових коштів і їхніх еквівалентів».

Задача 2. На валютному рахунку компанії 10 000 дол. Курс на дату надходження — 38.00 грн/дол., на дату балансу — 40.50 грн/дол. Розрахувати курсову різницю. Як вона вплине на звітність?

Задача 3. Компанія придбала казначейський вексель терміном на 90 днів за 10 000 дол. Чи вважають його еквівалентом грошових коштів?

Задача 4. Залишок грошей на початок року — 20 000 дол. Операційний потік — (+15 000 дол.), інвестиційний — (-40 000 дол.), фінансовий — (+30 000 дол.). Розрахувати залишок на кінець року.

Задача 5. Підприємство має залишок на поточному рахунку 100 000 грн та овердрафт за іншим рахунком (який постійно змінюється і використовуваний для платежів) у сумі 15 000 грн. Яка сума піде у Звіт про рух грошових коштів?

Задача 6. Компанія продала старе обладнання за 5 000 дол. готівкою. Балансова вартість обладнання була 4 000 дол. Яка сума і в який розділ звіту потрапить?

Задача 7. Компанія виплатила відсотки за кредитом у сумі 2 000 дол. За обліковою політикою, відсотки відносять до фінансової діяльності. Як це відобразити?

Задача 8. Підприємство отримало державну субсидію на купівлю обладнання — 50 000 грн. До якої діяльності це відносять?

Задача 9. На рахунку компанії в банку, що ліквідують, знаходиться 200 000 грн. Імовірність повернення коштів — 10 %. Як це вплине на статтю «Грошові кошти»?

Задача 10. Компанія взяла кредит у банку 100 000 дол. і одразу за ці гроші банк за дорученням компанії оплатив купівлю верстата. Чи є ця операція грошовою для звіту?

Тема 4. ОБЛІК ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ

Короткий опис теми

МСБО (IAS) 2 «Запаси» визначає правила гри для активів, які:

- утримують для продажу (товари, готова продукція);
- перебувають у процесі виробництва (незавершене виробництво);
- мають вигляд сировини чи матеріалів для використання у виробництві.

Основне правило оцінювання

Запаси відображають за найменшою з двох величин:

- 1 Собівартість (Cost).
- 2 Чиста вартість реалізації (Net Realizable Value — NRV).

До собівартість включають:

- витрати на придбання (ціна, мито, податки, що не відшкодовують);
- витрати на переробку (пряма праця + розподілені накладні витрати);
- інші витрати, понесені для доставлення запасів до їхнього теперішнього місцезнаходження.

До собівартості НЕ включають понаднормові втрати, витрати на зберігання (якщо це не частина техпроцесу), адміністративні витрати і витрати на збут.

Теоретичні запитання

- 1 Яка сфера застосування МСБО 2?
- 2 Дайте визначення запасів згідно з міжнародними стандартами.
- 3 Що таке «чиста вартість реалізації» (NRV) і як її розраховують?
- 4 Які три складові формують собівартість придбання запасів?
- 5 Як МСБО 2 рекомендує розподіляти постійні виробничі накладні витрати?
- 6 Чому метод LIFO заборонений у МСФЗ?
- 7 Які методи оцінювання вибуття запасів дозволені МСБО 2?
- 8 Як обліковують «понаднормові» втрати сировини чи праці?
- 9 У яких випадках витрати на зберігання можна включати до собівартості?
- 10 Коли виникає потреба в уцінці запасів до NRV?
- 11 Чи можна сторнувати (скасувати) попередню уцінку запасів, якщо ринкова ціна зросла?
- 12 Як обліковують запаси надавачів послуг?
- 13 Що таке «взаємозамінні» запаси та які методи оцінювання для них прийнятні?
- 14 Як відображають в обліку придбання запасів на умовах відстрочення платежу (елемент фінансування)?
- 15 Яку інформацію про запаси підприємство має розкрити у примітках до звітності?

Тести

- 1 Основний принцип оцінювання запасів, за МСБО 2:
 - а) за ринковою вартістю;
 - б) найменшою із собівартості та чистої вартості реалізації;
 - в) найбільшою із собівартості та чистої вартості реалізації;
 - г) історичною вартістю без змін.

2 Який метод оцінювання вибуття запасів ЗАБОРОНЕНИЙ у МСФЗ:

- а) FIFO;
- б) середньозважена вартість;
- в) ідентифікована собівартість;
- г) LIFO?

3 До собівартості запасів НЕ включають:

- а) ввізне мито;
- б) транспортно-експедиторські послуги;
- в) витрати на збут і рекламу;
- г) витрати на переробку.

4 Чиста вартість реалізації (NRV) — це:

- а) оціночна ціна продажу мінус витрати на завершення та збут;
- б) справедлива вартість за вирахуванням податків;
- в) ціна, за якою ми купили товар у постачальника;
- г) балансова вартість активу на дату звіту.

5 Понаднормові витрати сировини та матеріалів:

- а) капіталізують у собівартість;
- б) визнають витратами періоду (збитки);
- в) обліковують як дебіторську заборгованість;
- г) рівномірно розподіляють між залишками на складі.

6 Постійні виробничі накладні витрати розподіляють на одиницю продукції на основі:

- а) фактичної потужності виробництва;
- б) нормальної потужності виробничого устаткування;
- в) мінімальної потужності за останні п'ять років;
- г) бажання головного бухгалтера.

7 Витрати на зберігання запасів включають до собівартості в такому випадку:

- а) це готова продукція на складі;

б) зберігання необхідне в процесі виробництва перед наступною стадією;

в) склад орендований у сторонньої компанії;

г) це передбачено договором купівлі-продажу.

8 Уцінку запасів до NRV зазвичай проводять:

а) постатейно (для кожного виду окремо);

б) для всієї сукупності запасів разом;

в) тільки для зіпсованих товарів;

г) раз на 10 років.

9 Якщо в наступному періоді NRV раніше уцінених запасів зросла, то:

а) нічого не робимо;

б) уцінку сторнують у межах раніше нарахованої суми;

в) запаси дооцінюють до ринкової вартості без обмежень;

г) збільшують статутний капітал.

10 Торговельні знижки та знижки з ціни (rebates) для купівлі запасів:

а) визнають фінансовим доходом;

б) віднімають із визначенням витрат на придбання;

в) обліковують як окремий пасив;

г) не враховують в обліку.

11 Запаси, придбані на умовах відстрочки платежу (якщо угода містить елемент фінансування):

а) обліковують за повною ціною договору;

б) обліковують за ціною за умови негайної оплати готівкою;
різниця — витрати на відсотки;

в) обліковують як безоплатно отримані;

г) не визнають у балансі до моменту оплати.

12 Яка стаття запасів характерна для надавачів послуг:

а) тільки сировина;

б) витрати на оплату праці персоналу, зайнятого наданням послуг, що ще не визнані доходом;

в) торговельна марка фірми;

г) витрати на оренду офісу?

13 Сільськогосподарська продукція, яку підприємство збило зі своїх активів, у момент збору оцінюють:

а) за собівартістю вирощування;

б) справедливою вартістю за вирахуванням витрат на продаж;

в) номінальною вартістю;

г) нульовою вартістю.

14 Витрати на розроблення дизайну виробів для конкретних клієнтів:

а) списують на адмінвитрати;

б) можуть включати до собівартості запасів;

в) обліковують як гудвіл;

г) завжди вважають витратами на збут.

15 Метод «роздрібних цін» часто використовують:

а) в авіабудуванні;

б) роздрібній торгівлі з великою кількістю швидкозмінних товарів;

в) для продажу нафти;

г) тільки для послуг.

Практичні завдання

Задача 1. Підприємство купило товар за 10 000 дол., мито — 1 000 дол., ПДВ (що відшкодовують) — 2 000 дол., доставка — 500 дол. Постачальник надав знижку 200 дол. Розрахувати собівартість запасу.

Задача 2. На складі 100 одиниць товару. Собівартість — 50 дол./од. Ринкова ціна — 48 дол./од. Витрати на продаж — 3 дол./од. Розрахувати балансову вартість запасів.

Задача 3. Постійні накладні витрати за місяць — 20 000 дол. Нормальна потужність — 10 000 од. Фактично вироблено 8 000 од. Яку суму накладних витрат можна включити до собівартості?

Задача 4. За методом FIFO: залишок 10 шт по 5 дол., закупівля 20 шт по 6 дол., продано 15 шт. Яка собівартість реалізованого товару?

Задача 5. Товар було уцінено з 1 000 до 800 дол. На наступну звітну дату його NRV зростає до 1 100 дол. За якою вартістю він буде в балансі?

Задача 6. Компанія купила верстат для власного використання та сировину для виробництва. Що з цього є запасами за МСБО 2?

Задача 7. Під час виробництва виникли технологічні відходи (брак) на суму 500 дол., що є нормою, і випадковий брак через помилку працівника на 300 дол. Що піде в собівартість?

Задача 8. Розрахувати NRV для незавершеного виробництва: очікувана ціна готового виробу — 200 дол., витрати на доопрацювання — 40 дол., витрати на продаж — 10 дол.

Задача 9. Підприємство придбало товар у розстрочку на два роки за 121 000 дол. Якби платили одразу, ціна була б 100 000 дол. За якою ціною оприбуткувати товар?

Задача 10. Середньозважена вартість: залишок 100 кг по 2 дол., закупівля 300 кг по 3 дол. Розрахувати вартість 1 кг для списання.

Тема 5. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ІЗ ДЕБІТОРАМИ

Короткий опис теми

Облік дебіторської заборгованості за міжнародними стандартами (МСФЗ) суттєво відрізняється від національної практики, особливо щодо оцінювання ризиків. Якщо в НП(С)БО ми часто очікуємо, поки борг стане «безнадійним», то МСФЗ вимагає бути провидцем і нараховувати резерви на випередження.

Основний стандарт, що регулює цю тему, — МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти». Більшість видів дебіторської заборгованості (за товари, роботи, послуги) класифікують як фінансові активи.

Основні аспекти:

- визнання та первісна оцінка: дебіторську заборгованість визнають, коли підприємство стає стороною контракту. Спочатку його оцінюють за справедливою вартістю (зазвичай це ціна угоди). Якщо оплата відстрочена на довгий термін (понад рік), застосовують дисконтування;

- подальше оцінювання здійснюване за амортизованою собівартістю з використанням методу ефективної відсоткової ставки;

- модель очікуваних кредитних збитків (ECL): це головна фішка МСФЗ 9. Підприємство має створювати резерв під знецінення не тоді, коли дебітор уже зник, а на основі прогнозів — навіть для «здорової» заборгованості;

- спрощений підхід: для торгової дебіторської заборгованості дозволено використовувати матрицю забезпечень (provision matrix) на основі минулого досвіду та прогнозних показників;

- припинення визнання: заборгованість списують із балансу лише тоді, коли права на грошові потоки закінчуються або передають іншій стороні (наприклад факторинг без права регресу).

Теоретичні запитання

1 Який стандарт МСФЗ є основним для обліку торгової дебіторської заборгованості?

2 Чим «фінансові» дебітори відрізняються від «нефінансових» (наприклад видані аванси)?

3 За якою вартістю дебіторську заборгованість відображають із первісним визнанням?

4 У чому суть моделі «очікуваних кредитних збитків» (ECL), на відміну від моделі «понесених збитків»?

5 Що таке «суттєвий компонент фінансування» у контракті з покупцем?

6 Як розраховують амортизовану собівартість дебіторської заборгованості?

7 Які три стадії знецінення фінансових активів виділяє загальний підхід МСФЗ 9?

8 Коли підприємство має право використовувати спрощений підхід для оцінювання збитків?

9 Яка роль «професійного судження» у визначенні коефіцієнтів резервування?

10 Як відображають в обліку курсові різниці за валютною дебіторською заборгованістю (МСБО 21)?

11 Що таке «дерекогніція» (припинення визнання) активу?

12 Як обліковують передавання дебіторської заборгованості за договором факторингу з правом регресу?

13 Чи підлягають дисконтуванню короткострокові дебіторські заборгованості?

14 Як відобразити у звітності відновлення (реверс) раніше нарахованого резерву збитків?

15 Яку інформацію про кредитний ризик потрібно розкрити у Примітках до звітності?

Тести

1 Дебіторська заборгованість за товари, що не містить значного компонента фінансування, спочатку оцінюють:

- а) за справедливою вартістю плюс витрати на операцію;
- б) ціною операції (згідно з МСФЗ 15);
- в) теперішньою вартістю майбутніх потоків;
- г) собівартістю реалізованих товарів.

2 Видані аванси постачальникам (Prepayments) у звіті про фінансовий стан — це:

- а) фінансовий актив;
- б) нефінансовий актив;
- в) зобов'язання;
- г) елемент власного капіталу.

3 Модель ECL (Expected Credit Loss) потребує визнання збитків:

- а) тільки з настанням дефолту;
- б) тільки якщо затримка платежу становить понад 90 днів;
- в) на основі очікувань майбутніх збитків із моменту виникнення активу;
- г) тільки за рішенням суду.

4 Заборгованість, термін оплати якої становить два роки без виплати відсотків, має бути:

- а) списана;
- б) проігнорована;
- в) продисконтована за ринковою ставкою;
- г) оцінена за номіналом.

5 Короткострокову торгову дебіторську заборгованість зазвичай оцінюють:

- а) за амортизованою собівартістю;
- б) справедливою вартістю через інший сукупний дохід;
- в) собівартістю виробництва;
- г) справедливою вартістю через прибуток або збиток.

6 Куди відносять витрати на створення резерву очікуваних кредитних збитків:

- а) на зменшення статутного капіталу;
- б) до прибутків і збитків (витрат);
- в) в інший сукупний дохід (OCI);

г) капітал у дооцінці?

7 Факторинг без права регресу означає, що актив:

- а) залишається на балансі;
- б) має бути списаний із балансу (дерекогніція);
- в) переоцінений за ліквідаційною вартістю;
- г) облікований як застава під кредит.

8 Який підхід щодо знецінення є обов'язковим для торгової дебіторської заборгованості без фінансового компонента:

- а) загальний підхід (три стадії);
- б) спрощений підхід;
- в) метод середньої геометричної;
- г) оцінювання за ліквідаційною вартістю?

9 Валютну дебіторську заборгованість на дату балансу перераховують:

- а) за середнім курсом за місяць;
- б) курсом на дату виникнення;
- в) курсом на звітну дату (закриття);
- г) прогнозним курсом на наступний рік.

10 Матриця забезпечень (provision matrix) базована:

- а) на вимогах Податкового кодексу;
- б) історичних даних про збитки та прогнозній інформації;
- в) ринковій вартості акцій дебітора;
- г) обсязі статутного капіталу дебітора.

11 Резерв сумнівних боргів у балансі за МСФЗ:

- а) відображають в пасиві;
- б) вираховують безпосередньо з валової суми дебіторської заборгованості в активі;
- в) не показують узагалі;
- г) відображають у складі грошових коштів.

12 Що з наведеного є ознакою знецінення (Stage 3):

- а) дебітор змінив юридичну адресу;
- б) дебітор оголосив про банкрутство;
- в) акції дебітора зросли в ціні;
- г) дебітор зробив нове замовлення?

13 Повернення раніше списаної безнадійної заборгованості відображають як:

- а) дохід у звіті про прибутки та збитки;
- б) зменшення статутного капіталу;
- в) збільшення резерву збитків;
- г) не відображають в обліку.

14 Кредитовий залишок на рахунку дебіторів (наприклад переплата клієнта) має бути:

- а) вирахований із дебіторської заборгованості;
- б) перекласифікований у поточні зобов'язання;
- в) списаний на дохід;
- г) залишений без змін в активі.

15 Коефіцієнт збитків у матриці забезпечень має бути оновлюваний:

- а) раз на 10 років;
- б) на кожну звітну дату;
- в) тільки під час аудиту;
- г) лише якщо змінився директор.

Практичні завдання

Задача 1. Підприємство відвантажило товар на 120 000 грн. За МСФЗ 15, ціна операції складає 100 000 грн (через очікувані знижки). За якою сумою визнати дебіторську заборгованість?

Задача 2. Розрахувати резерв збитків за допомогою матриці:

- група «Поточні» (50 000 грн) — ризик 1 %;
- група «Прострочені до 30 днів» (10 000 грн) — ризик 5 %.

Задача 3. На балансі є валютна заборгованість 1 000 дол. Курс із визнанням — 38.00 грн/дол., курс на дату балансу — 41.00 грн/дол. Розрахувати курсову різницю.

Задача 4. Компанія продала товар за 200 000 грн з відстрочкою платежу на два роки. Ринкова ставка відсотка — 10 %. Розрахувати первісну вартість заборгованості (дисконтування).

Задача 5. Визначити амортизовану вартість заборгованості (із задачі 4) через рік.

Задача 6. Підприємство списало безнадійний борг у сумі 5 000 грн. Резерв під цей борг вже був створений раніше. Яка проводка?

Задача 7. Сума валової дебіторської заборгованості — 300 000 грн. Нараховано резерв ECL – 12 000 грн. Визначити балансову вартість активу.

Задача 8. Компанія передала банку права на заборгованість 100 000 грн за договором факторингу без регресу. Комісія банку — 5 000 грн. Яку суму грошей отримає компанія і чи залишиться актив на балансі?

Задача 9. Нарахований резерв на початок року — 8 000 грн. За розрахунком на кінець року резерв має бути 6 500 грн. Яку суму і куди потрібно відобразити?

Задача 10. Підприємство видало аванс під закупівлю обладнання (НМА) у сумі 50 000 грн. Де у звіті про фінансовий стан відобразити цю суму?

Тема 6. ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВИХ АКТИВІВ

Короткий опис теми

Облік довгострокових (необоротних) активів за МСФЗ регулюють кількома основними стандартами: IAS 16 (Основні засоби), IAS 38

(Нематеріальні активи), IAS 40 (Інвестиційна нерухомість), IAS 36 (Зменшення корисності активів).

Основні концепції:

- визнання: актив визнають лише тоді, коли є імовірність отримання майбутніх економічних вигод і його вартість можна достовірно оцінити;

- первісна оцінка: завжди за собівартістю (ціна придбання + витрати на доставку, монтаж, демонтаж);

- подальше оцінювання: підприємство вибирає одну з двох моделей:

а) модель собівартості: собівартість мінус накопичена амортизація та збитки від знецінення;

б) модель переоцінки: оцінювання за справедливою вартістю на дату переоцінки;

- амортизація: це розподіл вартості протягом терміну корисної служби. МСФЗ вимагає переглядати термін служби та ліквідаційну вартість щонайменше раз на рік;

- зменшення корисності (Impairment): якщо балансова вартість активу вища, ніж сума, яку можна відшкодувати через його продаж або використання, актив треба «уцінити» згідно з IAS 36.

Теоретичні запитання

1 Які критерії визнання об'єкта є основним засобом, за IAS 16?

2 Що входить до первісної вартості ОС із їх самостійним створенням?

3 Чим відрізняється модель собівартості від моделі переоцінки?

4 Які методи амортизації дозволені МСФЗ і як вибрати найкращий?

5 Що таке «ліквідаційна вартість» і чи нараховують на неї амортизацію?

6 Які нематеріальні активи (НМА) неможливо визнати за IAS 38 (наприклад внутрішньо створені бренди)?

7 Який порядок обліку витрат на дослідження (research) і розроблення (development)?

8 Що таке «актив з права користування» (right-of-use asset), за IFRS 16?

9 У чому різниця між основною та інвестиційною нерухомістю (IAS 40)?

10 Як часто потрібно проводити тест на зменшення корисності активів?

11 Що таке «одиниця, що генерує грошові кошти» (CGU)?

12 Як відображають дооцінку активу: у прибутках/збитках чи капіталі?

13 Коли припиняють визнання довгострокового активу в балансі?

14 Як обліковувати витрати на масштабний технічний огляд або заміну великих компонентів ОС?

15 Як впливає зміна намірів використання активу на його класифікацію (наприклад переведення з ОС в активи для продажу IFRS 5)?

Тести

1 Згідно з IAS 16, амортизація активу починається, коли він:

- а) повністю оплачений постачальнику;
- б) привезений на склад підприємства;
- в) доступний для використання (місце та стан);
- г) введений в експлуатацію наказом директора.

2 Які витрати НЕ включають до первісної вартості ОС:

- а) витрати на підготовку ділянки;
- б) витрати на професійні послуги (архітектори, юристи);
- в) витрати на відкриття нового виробництва або презентацію нового продукту;

г) очікувані витрати на демонтаж та відновлення ділянки?

3 Модель переоцінки ОС потребує, щоб переоцінки проводили:

а) щомісяця;
б) щорічно;
в) із достатньою регулярністю, щоб балансова вартість не відрізнялася суттєво від справедливої;

г) лише за умови інфляції понад 10 %.

4 Витрати на стадію ДОСЛІДЖЕНЬ (research) нематеріального активу:

а) завжди капіталізують;

б) завжди визнають витратами періоду;

в) капіталізують лише з дозволу аудитора;

г) обліковують як гудвіл.

5 Який метод амортизації призводить до найбільших витрат у перші роки служби:

а) прямолінійний;

б) метод зменшення залишку;

в) виробничий метод;

г) амортизація не залежить від методу?

6 Сума, яку підприємство очікує отримати за актив наприкінці терміну служби, — це:

а) справедлива вартість;

б) ліквідаційна вартість;

в) сума очікуваного відшкодування;

г) теперішня вартість.

7 Якщо балансова вартість активу 100 дол., а сума очікуваного відшкодування 80 дол., підприємство має:

а) провести дооцінку на 20 дол.;

б) визнати збиток від зменшення корисності 20 дол.;

в) нічого не робити до моменту продажу;

г) збільшити термін корисної служби.

- 8 Інвестиційна нерухомість (IAS 40) — це майно, що утримують:
- а) для виробництва товарів;
 - б) адміністративних цілей;
 - в) отримання орендної плати або приросту капіталу;
 - г) продажу під час звичайної діяльності (товари).
- 9 Чи можна амортизувати гудвіл за МСФЗ:
- а) так, протягом 10 років;
 - б) так, протягом 20 років;
 - в) ні, він лише тестований на знецінення щонайменше раз на рік;
 - г) тільки якщо він від'ємний?
- 10 Дооцінку активу (вперше) зазвичай відображають:
- а) у звіті про прибутки та збитки;
 - б) в іншому сукупному доході (OCI) і накопичують у капіталі;
 - в) як зменшення зобов'язань;
 - г) як фінансовий дохід.
- 11 Нематеріальні активи з невизначеним терміном служби:
- а) амортизують за ставкою 5 %;
 - б) не амортизують, але тестують на знецінення;
 - в) списують одразу із придбанням;
 - г) переводять до складу ОС.
- 12 Який стандарт регулює облік орендованих активів в орендаря:
- а) IAS 16;
 - б) IFRS 16;
 - в) IAS 17;
 - г) IAS 38?
- 13 Витрати на щоденне технічне обслуговування (ремонт) ОС:
- а) збільшують вартість активу;
 - б) визнають витратами в періоді їх виникнення;
 - в) обліковують як дебіторську заборгованість;

г) накопичують на рахунку капітальних інвестицій 10 років.

14 Балансова вартість активу — це:

а) ціна, за якою його можна продати на ринку;

б) первісна вартість мінус накопичена амортизація та збитки від знецінення;

в) номінальна вартість акцій підприємства;

г) тільки ліквідаційна вартість.

15 Використовуючи модель переоцінки для одного активу з групи (наприклад автомобілі):

а) можна переоцінити лише цей автомобіль;

б) потрібно переоцінити весь клас (групу) таких активів;

в) потрібно переоцінити всі активи підприємства;

г) переоцінка заборонена.

Практичні завдання

Задача 1. Куплено верстат за 100 000 євро. Мито — 10 000 євро. Доставка — 5 000 євро. Налагодження — 3 000 євро. ПДВ (відшкодовують) — 20 000 євро. Визначити первісну вартість за МСФЗ.

Задача 2. Розрахувати річну амортизацію прямолінійним методом: вартість — 50 000 дол., ліквідаційна вартість — 5 000 дол., термін служби — п'ять років.

Задача 3. Обладнання вартістю 80 000 дол. амортизують методом подвійного зменшення залишку (термін — чотири роки, ставка — 50 %). Яка сума амортизації за перший рік?

Задача 4. Компанія переоцінила будівлю. Попередня балансова вартість — 200 000 дол, нова справедлива вартість — 250 000 дол. Як це відобразити?

Задача 5. Тест на знецінення: балансова вартість активу 120 000 дол. Справедлива вартість мінус витрати на продаж — 90 000 дол. Цінність

використання (теперішня вартість майбутніх потоків) — 105 000 дол.
Визначити збиток.

Задача 6. На стадію розроблення нового ПЗ витрачено 30 000 дол.
Критерії капіталізації виконані. Як відобразити ці витрати?

Задача 7. Підприємство змінило оцінювання терміну служби авто з п'яти на вісім років через два роки після початку експлуатації. Балансова вартість на момент зміни — 60 000 дол. Ліквідаційна — 0. Яка нова амортизація?

Задача 8. Інвестиційну нерухомість обліковують за справедливою вартістю. На початок року вона коштувала 1 млн євро, на кінець — 1.1 млн євро. Куди піде різниця 100 000 євро?

Задача 9. Орендар уклав договір оренди офісу на три роки. Щомісячний платіж — 1 000 дол. Теперішня вартість всіх платежів — 32 000 дол. Яку суму активу він визнає в перший день?

Задача 10. Актив придбано 1 липня. Річна амортизація — 12 000 дол. Звітний період закінчується 31 грудня. Яка сума амортизації потрапить у витрати за цей рік?

Тема 7. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ВКЛАДЕНЬ

Короткий опис теми

Фінансові інвестиції — це активи, що утримує підприємство для збільшення багатства через розподіл (дивіденди, відсотки), для приросту вартості капіталу або інших вигод.

Згідно з МСФЗ 9, класифікація фінансових активів (інвестицій) залежить від двох факторів:

1) бізнес-моделі підприємства (як компанія управляє своїми активами: для отримання грошових потоків за контрактом чи для продажу).

2) характеристики контрактних грошових потоків (SPPI-тест): чи є грошові потоки виключно виплатами основної суми та відсотків.

Три категорії оцінювання фінансових активів:

- амортизована собівартість: для боргових інструментів (облігації, позики), які утримують для отримання відсотків і основної суми. Використовують метод ефективної відсоткової ставки;

- справедлива вартість через інший сукупний дохід (FVOCI): для боргових інструментів (утримання + продаж) або інвестицій в акції (за вибором підприємства без права на рекласифікацію);

- справедлива вартість через прибуток або збиток (FVTPL): «категорія за замовчуванням» для всіх інших активів, зокрема акцій (якщо не вибрано FVOCI) і похідних інструментів.

Теоретичні запитання

1 Які стандарти регулюють облік фінансових інвестицій у системі МСФЗ?

2 Дайте визначення фінансового інструменту згідно з МСБО 32.

3 У чому полягає суть SPPI-тесту (тесту на грошові потоки)?

4 Опишіть три типи бізнес-моделей управління фінансовими активами.

5 Як здійснюють первісне оцінювання фінансових активів у різних категоріях?

6 Як обліковують витрати на операцію (комісії, збори) із придбанням інвестицій у категоріях FVTPL і FVOCI?

7 Що таке «ефективна відсоткова ставка» і де її застосовують?

8 Яка різниця в обліку переоцінки акцій у категоріях FVTPL і FVOCI?

9 У чому полягає модель «очікуваних кредитних збитків» (ECL) для боргових інструментів?

10 Чи можна рекласифікувати фінансові активи? Якщо так, то за яких умов?

11 Як обліковують дивіденди, отримані від інвестицій в акції?

12 Що таке «дисконт» і «премія» для купівлі облігацій і як їх амортизують?

13 Коли фінансовий актив вважають знеціненим (Credit-impaired)?

14 Як відображають припинення визнання фінансового активу в обліку?

15 Чим облік інвестицій в асоційовані компанії (МСБО 28) відрізняється від обліку за МСФЗ 9?

Тести

1 Основний стандарт, що регулює класифікацію та оцінювання фінансових активів:

- а) IAS 2;
- б) IFRS 9;
- в) IFRS 16;
- г) IAS 38.

2 Витрати на операцію для купівлі активу, що оцінюють за справедливою вартістю через прибуток або збиток (FVTPL):

- а) капіталізують (додають до вартості активу);
- б) визнають витратами періоду;
- в) відносять на власний капітал;
- г) амортизують протягом п'яти років.

3 Яку категорію оцінювання використовують для методу ефективної відсоткової ставки:

- а) тільки FVTPL;
- б) амортизовану собівартість;
- в) тільки акції за FVOCI;

г) усі фінансові активи?

4 Інвестиції в акції, які утримують для торгівлі, обов'язково оцінюють:

- а) за амортизованою собівартістю;
- б) справедливою вартістю через інший сукупний дохід;
- в) справедливою вартістю через прибуток або збиток (FVTPL);
- г) собівартістю.

5 Вибираючи опцію FVOCI для інвестицій в акції, для їх продажу накопичений прибуток у капіталі:

- а) переносять у прибутки та збитки (recycling);
- б) залишають у капіталі (нерозподілений прибуток);
- в) списують на витрати;
- г) повертають постачальнику.

6 SPPI-тест вважають пройденим, якщо грошові потоки — це:

- а) будь-які дивіденди;
- б) тільки виплати основної суми та відсотків;
- в) дохід від перепродажу активу;
- г) частка в чистому прибутку компанії.

7 Резерв під очікувані кредитні збитки (ECL) нараховують:

- а) для інвестицій в акції (FVTPL);
- б) боргових інструментів за амортизованою собівартістю або FVOCI;
- в) тільки для готівки в касі;
- г) гудвілу.

8 Куплені облігації за ціною, вищою за номінал, означають купівлю:

- а) із дисконтом;
- б) премією;
- в) дивідендом;
- г) збитком.

9 Дивіденди від фінансових інвестицій за МСФЗ 9 зазвичай визнають:

- а) у прибутках і збитках;
- б) іншому сукупному доході;
- в) додатковому капіталі;
- г) зменшенні вартості інвестиції.

10 Рекласифікація фінансових активів за МСФЗ 9 можлива лише:

- а) зі зміною ринкової ціни активу;
- б) зміною бізнес-моделі підприємства;
- в) за побажанням керівництва;
- г) із початком нового календарного року.

11 Оцінювання за амортизованою собівартістю потребує, щоб актив утримували:

- а) для спекулятивного перепродажу;
- б) збору контрактних грошових потоків;
- в) подарунку;
- г) контролю над іншою компанією.

12 Яка характеристика НЕ притаманна фінансовим інструментам:

- а) це контракт;
- б) призводить до виникнення фінансового активу в одного та зобов'язання в іншого;
- в) має фізичну форму (як будівля);
- г) може бути похідним (деривативом)?

13 Використовуючи метод ефективної ставки відсотка, дохід за період розраховують як:

- а) номінальну ставку \times Номінал;
- б) ефективну ставку \times Балансова вартість активу на початок;
- в) різницю між ринковою та номінальною ціною;
- г) суму отриманих грошей.

14 Якщо підприємство не може достовірно визначити справедливую вартість акцій (у рідкісних випадках):

- а) актив списують;
- б) використовують собівартість як найкращу оцінку;
- в) актив оцінюють в 1 грн;
- г) звітність не подають.

15 Куди відносять курсові різниці за грошовими фінансовими активами в іноземній валюті:

- а) в інший сукупний дохід;
- б) прибутки та збитки;
- в) безпосередньо в резервний капітал;
- г) в амортизацію?

Практичні завдання

Задача 1. Компанія придбала акції іншої фірми за 50 000 дол. для торгівлі. Комісія брокера — 1 000 дол. На дату балансу ціна акцій зросла до 55 000 дол. За якою вартістю відобразити актив за МСФЗ 9?

Задача 2. Підприємство придбало облігацію номіналом 10 000 дол. за 9 500 дол. (дисконт). Облікова категорія — амортизована собівартість. Витрати на операцію — 200 дол. Яка первісна вартість інвестиції?

Задача 3. Визначити відсотковий дохід за перший рік, якщо балансова вартість облігації на початок року — 9 700 дол., а ефективна ставка відсотка — 10 %.

Задача 4. Компанія вибрала безвідкличну опцію FVOCI для інвестиції в акції стратегічного партнера. Купили за 100 000 дол. На кінець року ціна — 90 000 дол. Як відобразити збиток?

Задача 5. Облігація купленого банку має номінал 1 000 дол., купон 5 % (виплата раз на рік). Куплена за 1 000 дол. Яка буде амортизована вартість через рік після отримання відсотків?

Задача 6. Розрахувати суму очікуваних кредитних збитків (ECL), якщо вартість позики — 200 000 дол., імовірність дефолту за наступні 12 місяців — 2 %, а відсоток втрат за дефолту — 50 %.

Задача 7. Компанія продала інвестицію (FVTPL) за 12 000 дол. Балансова вартість на момент продажу — 11 500 дол. Який результат від реалізації?

Задача 8. Підприємство купило п'ятирічну облігацію для отримання відсотків, але через місяць бізнес-модель змінилася на «продаж». Чи можна рекласифікувати актив?

Задача 9. Отримано дивіденди за акціями, що обліковують за FVOCI, у сумі 3 000 дол. Де відобразити ці гроші?

Задача 10. Інвестиція в боргові інструменти за FVOCI: куплена за 10 000 дол., на дату балансу справедлива вартість — 10 500 дол. Амортизована вартість (за ефективною ставкою) мала б бути 10 200 дол. Які суми куди підуть?

Тема 8. КОНСОЛІДОВАНА ЗВІТНІСТЬ

Короткий опис теми

Консолідована фінансова звітність — це звітність групи, у якій активи, зобов'язання, капітал, доходи, витрати і грошові потоки материнського підприємства та його дочірніх підприємств подають як активи, зобов'язання, капітал, доходи, витрати і грошові потоки єдиного економічного суб'єкта.

Основні стандарти:

- IFRS 10 «Консолідована фінансова звітність»: визначає принцип контролю як основу для консолідації;
- IFRS 3 «Об'єднання бізнесу»: регулює облік гудвілу та оцінювання активів/зобов'язань на дату придбання;

- IAS 28 «Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства»: описує метод участі в капіталі.

Основні етапи консолідації:

- 1 Порядкове додавання аналогічних статей звітності.
- 2 Виключення (елімінування) балансової вартості інвестицій материнської компанії в кожен дочірню компанію та частки материнської компанії в капіталі кожної дочірньої компанії.
- 3 Визнання частки неконтролюючих акціонерів (NCI).
- 4 Визнання гудвілу (якщо ціна придбання > справедлива вартість чистих активів).
- 5 Виключення внутрішньогрупових залишків, операцій, доходів і витрат (дебіторка/кредиторка, нереалізований прибуток у запасах).

Теоретичні запитання

- 1 Дайте визначення поняттю «контроль» згідно з IFRS 10. Які три елементи він включає?
- 2 Чим відрізняється «материнська компанія» від «дочірньої»?
- 3 Що таке «частка неконтролюючих акціонерів» (NCI) і де її відображають у звіті про фінансовий стан?
- 4 Яка різниця між консолідацією та методом участі в капіталі (Equity Method)?
- 5 Як розраховують гудвіл на дату придбання?
- 6 Що таке «вигідна покупка» (Bargain purchase) і як її відображають в обліку?
- 7 Чому необхідно елімінувати внутрішньогрупову дебіторську та кредиторську заборгованість?
- 8 Як виникає «нереалізований прибуток» у залишках запасів для внутрішньогрупових продажів?
- 9 Які критерії звільняють материнську компанію від обов'язку подавати консолідовану звітність?

10 Поясніть сутність методу повної консолідації.

11 Як ураховують зміну частки володіння в дочірньому підприємстві без втрати контролю?

12 Що таке «дата придбання» і чому вона критично важлива для розрахунків?

13 Як відображають гудвіл у подальшому обліку (амортизація чи тест на знецінення)?

14 Як консолідують результати діяльності дочірнього підприємства, придбаного в середині звітного року?

15 Яка різниця між «асоційованим підприємством» і «спільним підприємством»?

Тести

1 Згідно з IFRS 10, контроль існує, якщо інвестор має:

а) більше 50 % акцій;

б) право на отримання дивідендів;

в) владу, право на змінні результати і здатність впливати на них своєю владою;

г) місце в раді директорів.

2 Гудвіл, що виник із придбанням дочірньої компанії, відображають:

а) як оборотний актив;

б) частину власного капіталу;

в) необоротний актив у консолідованому звіті про фінансовий стан;

г) списують на витрати в день купівлі.

3 Частка неконтролюючих акціонерів (NCI) у балансі — це:

а) частина довгострокових зобов'язань;

б) окремий рядок у складі власного капіталу;

в) дохід майбутніх періодів;

г) нематеріальний актив.

4 Придбаваючи 30 % акцій підприємства, на яке інвестор має значний вплив, використовують:

- а) повну консолідацію;
- б) метод участі в капіталі;
- в) метод собівартості;
- г) пропорційну консолідацію.

5 Внутрішньогрупові продажі товарів, які залишилися на складі покупця на дату балансу, потребують корегування:

- а) тільки дебіторської заборгованості;
- б) тільки виторгу;
- в) виторгу, собівартості та залишків запасів (на суму нереалізованого прибутку);
- г) тільки чистого прибутку.

6 Якщо вартість придбання менша за справедливу вартість частки в чистих активах, виникає:

- а) гудвіл;
- б) дохід від вигідної покупки (у звіті про прибутки та збитки);
- в) резерв капіталу;
- г) відстрочене податкове зобов'язання.

7 У консолідованому звіті про фінансовий стан рядок «Статутний капітал» включає:

- а) суму капіталів материнської та всіх дочірніх компаній;
- б) тільки статутний капітал материнської компанії;
- в) статутний капітал материнської компанії мінус інвестиції;
- г) тільки капітал дочірніх компаній.

8 Який звіт НЕ входить до складу консолідованої звітності:

- а) консолідований звіт про фінансовий стан;
- б) консолідований звіт про сукупний дохід;
- в) консолідований звіт про рух грошових коштів;

г) звіт про витрати на відрядження директора?

9 Внутрішньогрупову дебіторську заборгованість для консолідації:

а) додають до зовнішньої дебіторки;

б) повністю елімінують (взаємовиключають) із кредиторською заборгованістю;

в) перетворюють на гудвіл;

г) відображають у примітках.

10 Придбаваючи дочірню компанію 1 липня (звітний рік — календарний), до консолідованого звіту про доходи включають:

а) доходи дочірньої компанії за весь рік;

б) доходи дочірньої компанії за період з 1 липня до 31 грудня;

в) тільки дивіденди від дочірньої компанії;

г) тільки доходи за перше півріччя.

11 Корегування справедливої вартості активів дочірньої компанії на дату придбання:

а) проводять лише в окремій звітності дочірньої компанії;

б) проводять лише для цілей консолідації;

в) не дозволяє МСФЗ;

г) впливає лише на суму дивідендів.

12 Гудвіл за МСФЗ:

а) амортизують протягом 10 років;

б) амортизують протягом 20 років;

в) не амортизують, але щорічно тестують на знецінення;

г) списують на нерозподілений прибуток через п'ять років.

13 Метод участі в капіталі передбачає, що інвестицію спочатку визнають за собівартістю, а потім:

а) завжди залишають незмінною;

б) корегують на частку інвестора в прибутках/збитках об'єкта інвестування;

- в) переоцінюють за ринковою ціною акцій щомісяця;
- г) списують з отриманням дивідендів.

14 Дивіденди, виплачені дочірньою компанією своїй материнській компанії:

- а) відображають як дохід у консолідованому звіті;
- б) виключають із консолідацією;
- в) збільшують статутний капітал групи;
- г) вважають податковими витратами.

15 Група — це:

- а) одна компанія з багатьма філіями;
- б) сукупність материнського підприємства та всіх його дочірніх підприємств;
- в) дві компанії з однаковим директором;
- г) асоціація підприємців.

Практичні завдання

Задача 1 (гудвіл). Компанія М придбала 100 % акцій компанії Д за 500 000 дол. Справедлива вартість чистих активів компанії Д на дату придбання становила 420 000 дол. Розрахувати суму гудвілу.

Задача 2 (NCI). Компанія М придбала 80 % акцій компанії Д. Справедлива вартість чистих активів Д — 200 000 дол. Розрахувати частку неконтролюючих акціонерів (NCI) на дату придбання, якщо її оцінюють як пропорційну частку в чистих активах.

Задача 3 (елімінування заборгованості). Дебіторська заборгованість М включає 15 000 дол. боргу від Д. Кредиторська заборгованість Д включає 15 000 дол. боргу перед М. Якою буде сума цих заборгованостей у консолідованому балансі?

Задача 4 (нереалізований прибуток). Компанія М продала товар компанії Д за 12 000 дол. Собівартість товару для М становила 10 000 дол.

На дату балансу весь товар залишається на складі Д. Розрахувати суму корегування запасів у консолідованому звіті.

Задача 5 (консолідований капітал). Статутний капітал М — 1 000 000 дол. Статутний капітал Д — 300 000 дол. М володіє 100 % Д. Яка сума статутного капіталу буде в консолідованому звіті?

Задача 6 (вигідна покупка). Компанія М придбала 100 % Д за 150 000 дол. Справедлива вартість активів Д — 200 000 дол., зобов'язань — 30 000 дол. Розрахувати результат операції.

Задача 7 (метод участі в капіталі). Компанія М купила 30 % асоційованої компанії А за 60 000 дол. За рік компанія А отримала чистий прибуток 20 000 дол. Яка вартість інвестиції буде в балансі М на кінець року?

Задача 8 (внутрішньогруповий дохід). Протягом року М продала Д послуг на 50 000 дол. Яке корегування потрібно зробити в консолідованому звіті про сукупний дохід?

Задача 9 (корегування справедливої вартості). На дату придбання (100 %) будівля дочірньої компанії коштувала по обліку 100 000 дол., але її справедлива вартість — 140 000 дол. Як це вплине на розрахунок гудвілу?

Задача 10 (прибуток NCI). Дочірня компанія (М володіє 75 %) отримала прибуток 100 000 дол. Яка частина цього прибутку належить неконтролюючим акціонерам?

Тема 9. ОБЛІК КОРОТКОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Короткий опис теми

Короткострокові (поточні) зобов'язання регульовані насамперед МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності», МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти» і МСБО (IAS) 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи».

Критерії класифікації як «поточне»:

- 1 Очікують до погашення протягом звичайного операційного циклу.
- 2 Утримують переважно для торгівлі.
- 3 Має бути погашене протягом 12 місяців після звітної зати.
- 4 Підприємство не має безумовного права відстрочити погашення на термін понад 12 місяців.

Основні види:

- торгова кредиторська заборгованість: борги перед постачальниками;
- нараховані зобов'язання (Accruals): витрати, що вже понесені, але рахунок ще не отримано (наприклад зарплата, відсотки);
- поточна частка довгострокових зобов'язань: частина кредиту, яку треба віддати в наступному році;
- забезпечення (Provisions): зобов'язання з невизначеним часом або сумою (наприклад гарантійні зобов'язання).

Теоретичні запитання

- 1 Яке визначення «зобов'язання» дає Концептуальна основа МСФЗ?
- 2 За якими чотирма критеріями зобов'язання класифікують як поточне, за IAS 1?
- 3 Чим відрізняється «торгова кредиторська заборгованість» від «нарахованих витрат» (accruals)?
- 4 Як обліковують поточну частину довгострокового боргу?
- 5 У чому полягає різниця між зобов'язанням та «забезпеченням» (provision), за МСБО 37?
- 6 Які умови мають бути виконані для визнання забезпечення в балансі?
- 7 Що таке «непередбачене зобов'язання» (contingent liability) і чи відображено воно в самому балансі?

8 Як оцінюють короткострокові фінансові зобов'язання з первісним визнанням?

9 Чи потрібно дисконтувати короткострокову кредиторську заборгованість?

10 Як впливає порушення умов кредитного договору (covenants) на класифікацію довгострокового зобов'язання?

11 Як відображають доходи майбутніх періодів (contract liabilities), за МСФЗ 15?

12 Який порядок обліку короткострокових виплат працівникам (відпустки, премії)?

13 Як відображають перерахунок валютної кредиторської заборгованості на дату балансу?

14 Що таке «конструктивне зобов'язання» (створене практикою або заявами компанії)?

15 Яку інформацію про поточні зобов'язання потрібно розкрити у Примітках?

Тести

1 Короткострокове зобов'язання — це зобов'язання, яке має бути погашене протягом:

- а) операційного циклу або 12 місяців;
- б) календарного року;
- в) шести місяців;
- г) року, починаючи з дати виникнення боргу.

2 Кредиторську заборгованість за товари зазвичай оцінюють:

- а) за амортизованою собівартістю;
- б) справедливою вартістю через капітал;
- в) номінальною сумою рахунка (через короткий термін);
- г) ліквідаційною вартістю.

3 Якщо компанія порушила умови довгострокового кредиту 31 грудня, і банк має право вимагати кошти негайно:

- а) кредит залишається довгостроковим;
- б) кредит стає поточним зобов'язанням;
- в) кредит списують;
- г) кредит відображають у капіталі.

4 Забезпечення (Provision) визнають, якщо ймовірність вибуття ресурсів складає:

- а) більше 50 % (імовірно);
- б) 100 % (точно);
- в) достатньо 10 %;
- г) тільки якщо є судове рішення.

5 Нараховані відпустки працівникам — це:

- а) непередбачене зобов'язання;
- б) поточне зобов'язання;
- в) власний капітал;
- г) витрати майбутніх періодів.

6 Доходи майбутніх періодів (аванси отримані) у балансі за МСФЗ називають:

- а) дебіторською заборгованістю;
- б) контрактним зобов'язанням (Contract Liability);
- в) статутним капіталом;
- г) резервним фондом.

7 Фінансові зобов'язання, що утримують для торгівлі, оцінюють:

- а) за собівартістю;
- б) справедливою вартістю через прибуток або збиток (FVTPL);
- в) амортизованою вартістю;
- г) історичною ціною.

8 Витрати на операцію з виникненням фінансового зобов'язання за амортизованою вартістю:

- а) списують одразу;
- б) вираховують із початкової вартості зобов'язання;
- в) додають до вартості активів;
- г) не враховують.

9 Яка стаття НЕ є поточним зобов'язанням:

- а) розрахунки з бюджетом за податками;
- б) поточна частка банківського кредиту;
- в) відстрочений податковий актив;
- г) заборгованість із зарплати?

10 Непередбачене зобов'язання, імовірність якого є «дистанційною» (малоімовірною):

- а) розкривають у примітках;
- б) визнають у балансі;
- в) не розкривають і не визнають;
- г) списують на збитки.

11 Нарахування відсотків за короткостроковим кредитом відображають:

- а) Дт Витрати Кт Кредиторська заборгованість;
- б) Дт Кредиторська заборгованість Кт Дохід;
- в) Дт Капітал Кт Гроші;
- г) лише в примітках.

12 Короткострокові векселі видані обліковують:

- а) за номінальною вартістю;
- б) ринковою ціною металу;
- в) амортизованою вартістю;
- г) справедливою вартістю через ОСІ.

13 Повернення товару покупцем, на яке створено резерв, зменшує:

- а) тільки капітал;
- б) суму створеного забезпечення (резерву);
- в) основні засоби;
- г) грошові кошти в дорозі.

14 Дивіденди до виплати стають зобов'язанням у момент:

- а) отримання прибутку;
- б) офіційного оголошення (затвердження зборами);
- в) закінчення року;
- г) подавання податкової звітності.

15 Курсові різниці за валютною кредиторською заборгованістю на дату балансу йдуть:

- а) у прибутки та збитки;
- б) статутний капітал;
- в) собівартість товарів;
- г) не відображають.

Практичні завдання

Задача 1. Підприємство отримало кредит 100 000 дол. терміном на два роки. Умови передбачають погашення 20 000 дол. через шість місяців, а решту — наприкінці терміну. Яка сума буде відображена в поточних зобов'язаннях?

Задача 2. Розрахувати суму заборгованості перед постачальником у гривнях на дату балансу (31.12.20XX), якщо борг складає 1 000 євро, курс на дату закупівлі був 40.00 грн/євро, а на дату балансу — 42.50 грн/євро.

Задача 3. На 31 грудня компанія має нараховану, але не виплачену зарплату — 50 000 грн, податки на неї — 11 000 грн. Як ці суми вплинуть на баланс?

Задача 4. Компанія продає техніку з гарантією на один рік. На основі досвіду, витрати на ремонт складуть 3 % виторгу. Виторг за грудень — 200 000 грн. Яку суму забезпечення (provision) потрібно нарахувати?

Задача 5. Компанія отримала передоплату від клієнта за товар у сумі 12 000 грн. Товар буде відвантажений у наступному місяці. Як відобразити цю суму на дату отримання?

Задача 6. Нараховано відсотки за короткостроковим кредитом за останній місяць року — 1 500 дол. Виплата відбудеться 5 січня. Де відобразити цю суму у звітності на 31 грудня?

Задача 7. Підприємство має борг перед постачальником 10 000 грн. Постачальник надав знижку 5 % за швидку оплату. Компанія оплатила борг протягом пільгового періоду. Яку суму зобов'язання було погашено і який фінансовий результат?

Задача 8. Проти компанії подано судовий позов на 100 000 грн. Юристи оцінюють імовірність програшу як «можливу» (30 %). Чи потрібно визнавати забезпечення в балансі?

Задача 9. Розрахувати зобов'язання з оплати відпусток, якщо працівник має 10 невикористаних днів відпустки, а його середньоденна зарплата — 800 грн.

Задача 10. Підприємство випустило короткостроковий вексель номіналом 20 000 грн під 10 % річних на термін шість місяців. Розрахувати загальну суму зобов'язання до погашення наприкінці терміну.

Тема 10. ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Короткий опис теми

Довгострокові зобов'язання — це заборгованість, погашення якої очікують через період, що перевищує 12 місяців із дати балансу або один операційний цикл.

Основні стандарти:

- IFRS 9 «Фінансові інструменти»: регулює оцінювання кредитів, позик і випущених облігацій;

- IAS 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи»: регулює довгострокові резерви (наприклад демонтаж основних засобів);

- IAS 23 «Витрати на позики»: визначає, коли відсотки за кредитом можна капіталізувати (додати до вартості активу).

Основа обліку — теперішня вартість (Present Value): оскільки гроші сьогодні коштують дорожче, ніж гроші через п'ять років, довгострокові зобов'язання відображають за амортизованою собівартістю з використанням методу ефективної відсоткової ставки (EIR).

Алгоритм обліку:

1 Первісне визнання: справедлива вартість (зазвичай сума отриманих грошей) мінус витрати на проведення операції.

2 Подальше оцінювання: балансова вартість збільшується на суму відсотків (за ефективною ставкою) і зменшується на суму фактичних виплат.

Теоретичні запитання

1 Які критерії класифікації зобов'язання як довгострокового, за МСБО 1?

2 Що таке «амортизована собівартість» фінансового зобов'язання?

3 У чому різниця між номінальною та ефективною ставкою відсотка?

4 Як обліковують витрати на організацію позики (комісії банку, юридичні послуги)?

5 Які умови необхідні для визнання довгострокового забезпечення (provision), за МСБО 37?

6 Що таке «дисконтування» і чому воно обов'язкове для довгострокових боргів?

7 Як відображають зміну ринкових відсоткових ставок на оцінювання зобов'язань, що обліковують за амортизованою вартістю?

8 Які витрати на позики підлягають капіталізації, за МСБО 23?

9 Що таке «кваліфікований актив» у контексті капіталізації відсотків?

10 Як відображають поточну частку довгострокового зобов'язання у звіті про фінансовий стан?

11 Опишіть облік зобов'язання з виведення з експлуатації (decommissioning liability).

12 Що таке «конструктивне зобов'язання» у довгостроковій перспективі?

13 Як обліковують безвідсоткові довгострокові позики від засновників?

14 Коли припиняється капіталізація витрат на позики?

15 Як впливає модифікація умов кредитного договору на балансову вартість зобов'язання?

Тести

1 Довгострокові фінансові зобов'язання після первісного визнання зазвичай оцінюють:

- а) за справедливою вартістю через прибуток або збиток;
- б) амортизованою собівартістю;
- в) номінальною вартістю;
- г) переоціненою вартістю.

2 Метод ефективної відсоткової ставки (EIR) використовують:

- а) для розрахунку податків;

б) рівномірного розподілу відсоткових витрат протягом терміну позики;

в) визначення ліквідаційної вартості;

г) оцінювання запасів.

3 Витрати на оформлення кредиту (transaction costs) з оцінюванням за амортизованою вартістю:

а) одразу списують на витрати періоду;

б) додають до вартості активів;

в) вираховують з початкової суми зобов'язання;

г) відображають як дебіторську заборгованість.

4 Згідно з МСБО 23, капіталізація витрат на позики припиняється в такому разі:

а) вичерпано кредитний ліміт;

б) актив готовий до використання за призначенням або продажу;

в) почалися виплати основного боргу;

г) пройшов один календарний рік.

5 Поточна частка довгострокового зобов'язання — це сума, що підлягає сплаті протягом:

а) 24 місяців;

б) 12 місяців із дати балансу;

в) операційного циклу, якщо він менше року;

г) наступного тижня.

6 Якщо ринкова ставка відсотка вища за номінальну, облігації випускають:

а) із премією;

б) дисконтом;

в) профіцитом;

г) гарантією.

7 Довгострокове забезпечення (provision) оцінюють:

а) за найкращою оцінкою витрат, продисконтованою до теперішньої вартості;

б) максимально можливою сумою виплат;

в) середньою ціною аналогічних послуг;

г) номінальною сумою через 10 років.

8 Яка з наведених статей НЕ є кваліфікованим активом для капіталізації відсотків:

а) будівництво заводу, що триває два роки;

б) виробництво вина, що дозріває три роки;

в) готова продукція, що виготовляють масово за два дні;

г) розроблення великого програмного комплексу?

9 Відсоткові витрати, за методом EIR, у звіті про прибутки та збитки зазвичай:

а) менші за фактичні виплати (якщо є дисконт);

б) більші за фактичні виплати (якщо є дисконт);

в) дорівнюють фактичним виплатам;

г) не відображають.

10 Облік зобов'язання з демонтажу (ARO) передбачає:

а) тільки розкриття в примітках;

б) збільшення вартості відповідного основного засобу;

в) списання всієї суми на витрати в перший рік;

г) зменшення статутного капіталу.

11 Коли довгостроковий кредит стає поточним автоматично:

а) за шість місяців до погашення;

б) у разі порушення ковенантів (умов договору) на дату балансу;

в) якщо директор пішов у відпустку;

г) зі зміною валютного курсу?

12 Амортизація дисконту за фінансовим зобов'язанням призводить:

а) до зменшення балансової вартості зобов'язання;

- б) збільшення балансової вартості зобов'язання;
- в) збільшення залишку грошей;
- г) зменшення власного капіталу через ОСІ.

13 Як відображають «ефект розгортання дисконту» (unwinding of discount) для забезпечень:

- а) як операційні витрати;
- б) як фінансові витрати (відсотки);
- в) як дооцінку капіталу;
- г) як зменшення активів?

14 Кредит отримано під 0 %. Згідно з МСФЗ, він має бути:

- а) відображений за нульовою вартістю;
- б) продисконтований за ринковою ставкою;
- в) списаний як дохід;
- г) переоцінений як гудвіл.

15 Капіталізація витрат на позики є:

- а) обов'язковою для кваліфікованих активів;
- б) добровільною за вибором компанії;
- в) забороненою за МСФЗ;
- г) дозволеною тільки для банків.

Практичні завдання

Задача 1. Підприємство отримало кредит 1 000 000 грн на три роки під 10 % річних (виплата наприкінці). Комісія банку — 20 000 грн. Визначити первісну вартість зобов'язання.

Задача 2. Компанія випустила безвідсоткову облигацію номіналом 100 000 грн терміном на два роки. Ринкова ставка для аналогічних інструментів — 12 %. Розрахувати теперішню вартість (PV).

Задача 3. На основі задачі 2 розрахувати фінансові витрати за перший рік.

Задача 4. Підприємство створило забезпечення на рекультивацію землі через п'ять років у сумі 50 000 грн. Ставка дисконту — 8 %. Визначити суму, яка буде додана до вартості активу (ОС) із визнанням.

Задача 5. Компанія взяла кредит 200 000 грн на будівництво цеху (кваліфікований актив). Нараховані відсотки за рік — 24 000 грн. Тимчасово вільні кошти були розміщені на депозит, що принесло 3 000 грн доходу. Яку суму відсотків можна капіталізувати?

Задача 6. Балансова вартість позики на 01.01.20XX — 450 000 грн. Ефективна ставка — 10 %. Нараховано та сплачено купонний дохід (номінальний) — 40 000 грн. Яка балансова вартість на 31.12.20XX?

Задача 7. Підприємство має борг 500 000 грн, який має бути погашений п'ятьма рівними щорічними платежами. Як відобразити цей борг у звіті про фінансовий стан?

Задача 8. Розрахувати «ефект розгортання дисконту» для забезпечення, яке на початок року становило 15 000 грн, за умови ставки 7 %.

Задача 9. Компанія отримала пільгову позику від держави 1 000 000 грн під 2 %, тоді як ринкова ставка — 10 %. За якою вартістю потрібно визнати позику?

Задача 10. Кредит у сумі 10 000 дол. отримано, коли курс був 38 грн/дол. На дату балансу курс — 41 грн/дол. Кредит довгостроковий. Як відобразити зміну?

Тема 11. ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Короткий опис теми

Облік доходів регульовано стандартом МСФЗ (IFRS) 15 «Дохід від договорів з клієнтами». Він пропонує універсальну «п'ятикрокову модель» для визнання доходу:

- 1 Ідентифікація договору з клієнтом.
- 2 Ідентифікація зобов'язань щодо виконання (обіцянок у договорі).
- 3 Визначення ціни операції.
- 4 Розподіл ціни операції на зобов'язання щодо виконання.
- 5 Визнання доходу, коли (або в міру того як) підприємство виконує зобов'язання.

Облік витрат базований на принципі відповідності (*matching principle*), за яким витрати визнають у тому самому періоді, що і пов'язані з ними доходи. Згідно з МСБО (IAS) 1, підприємство може класифікувати витрати за функціями (собівартість, адмінвитрати, збут) або характером (матеріали, зарплата, амортизація).

Фінансовий результат — це чистий прибуток або збиток за період, який сформований як різниця між усіма доходами та витратами. Важливо розрізняти прибуток або збиток (*Profit or Loss*) та інший сукупний дохід (*OCI*), куди потрапляють переоцінки активів, які ще не реалізовані.

Теоретичні запитання

- 1 У чому полягає сутність «п'ятикрокової моделі» визнання доходу, за МСФЗ 15?
- 2 Що таке «зобов'язання щодо виконання» (*performance obligation*)?
- 3 Чим відрізняється «визнання доходу протягом часу» (*over time*) від «визнання в певний момент часу» (*point in time*)?
- 4 Які критерії мають бути виконані, щоб договір із клієнтом вважати чинним для цілей обліку?
- 5 Як обліковують «змінне відшкодування» (бонуси, знижки, штрафи) із визначенням ціни операції?
- 6 Що таке «значний компонент фінансування» у договорі з клієнтом?
- 7 У чому різниця між поняттями «Принцип» (*Principal*) і «Агент» (*Agent*) із визнанням доходу?

8 Як розподіляють ціну операції, якщо договір включає кілька різних товарів або послуг?

9 Дайте визначення витрат, за Концептуальною основою МСФЗ.

10 Які два методи подання витрат у Звіті про сукупний дохід дозволяє МСБО 1?

11 Що таке «витрати на виконання договору» і «витрати на отримання договору»?

12 Як відображають доходи та витрати від припиненої діяльності (IFRS 5)?

13 Що включає поняття «Сукупний дохід» (Total Comprehensive Income)?

14 Як обліковують доходи від державних субсидій (МСБО 20)?

15 Який порядок закриття рахунків доходів і витрат наприкінці звітного періоду?

Тести

1 Дохід (Revenue), за МСФЗ 15, визнають у такому випадку:

- а) підписано договір;
- б) отримано гроші від клієнта;
- в) контроль над товаром або послугою передано клієнту;
- г) ризики та винагороди перейшли до покупця.

2 Який крок є третім у моделі МСФЗ 15:

- а) ідентифікація договору;
- б) визначення ціни операції;
- в) розподіл ціни на зобов'язання;
- г) ідентифікація зобов'язань щодо виконання?

3 Якщо ціна товару залежить від майбутніх подій (наприклад обсягу продажів), це називають:

- а) фіксованим відшкодуванням;

- б) змінним відшкодуванням;
- в) дебіторською заборгованістю;
- г) непередбаченим доходом.

4 Компанія виступає як «Агент», якщо вона:

- а) сама виробляє товар;
- б) несе первинну відповідальність за виконання замовлення;
- в) організує надання товарів іншою стороною за комісійну винагороду;
- г) має право самостійно встановлювати ціну.

5 Визнання доходу «протягом часу» (over time) зазвичай застосовують:

- а) для продажу хліба в магазині;
- б) будівельних контрактів або тривалих послуг;
- в) продажу вживаного автомобіля;
- г) виплати дивідендів.

6 Витрати на рекламу та просування товару зазвичай класифікують як:

- а) витрати на збут;
- б) адміністративні витрати;
- в) собівартість реалізації;
- г) фінансові витрати.

7 Яка стаття НЕ включена до складу прибутку або збитку, а йде в ОСІ:

- а) виторг від реалізації;
- б) нарахована зарплата;
- в) результат переоцінки основних засобів (резерв переоцінки);
- г) витрати на оренду?

8 Контрактне зобов'язання (Contract Liability) виникає в такому випадку:

- а) клієнт ще не заплатив, а товар відвантажено;
- б) клієнт заплатив авансом, а товар ще не відвантажено;
- в) товар зіпсовано на складі;
- г) компанія взяла кредит у банку.

9 Витрати на отримання договору (наприклад комісія агенту за підписання):

- а) завжди списують на витрати періоду;
- б) капіталізують як актив, якщо вони підлягають відшкодуванню;
- в) додають до собівартості запасів;
- г) не відображають в обліку.

10 Класифікація витрат «за характером» передбачає виділення таких статей:

- а) собівартість, збут, управління;
- б) амортизація, сировина, оплата праці;
- в) поточні та довгострокові;
- г) внутрішні та зовнішні.

11 Дохід від продажу товарів із правом на повернення:

- а) визнають у повному обсязі негайно;
- б) не визнають до закінчення терміну повернення;
- в) визнають у сумі, яку підприємство очікує отримати (за вирахуванням очікуваних повернень);
- г) визнають тільки після отримання грошей.

12 Фінансові доходи (відсотки отримані) зазвичай відображають:

- а) окремим рядком після операційного прибутку;
- б) у складі валового прибутку;
- в) у складі адміністративних витрат;
- г) тільки в балансі.

13 Валовий прибуток розраховують як:

- а) виторг мінус усі витрати;
- б) виторг мінус собівартість реалізації;
- в) операційний прибуток мінус податки;
- г) активи мінус зобов'язання.

14 Дивіденди, отримані від інвестицій, що не обліковують за методом участі в капіталі:

- а) зменшують вартість інвестиції;
- б) визнають як дохід у прибутках і збитках;
- в) ідуть в інший сукупний дохід;
- г) вважають капітальною інвестицією.

15 Метод «етапу завершення» (percentage of completion) використовують:

- а) для визначення ціни операції;
- б) вимірювання прогресу виконання зобов'язання протягом часу;
- в) розрахунку амортизації;
- г) оцінювання кредитоспроможності клієнта.

Практичні завдання

Задача 1. Компанія продала пакет «Телефон + 1 рік обслуговування» за 12 000 грн. Окремо телефон коштує 10 000 грн, а послуга — 5 000 грн. Розподілити ціну операції.

Задача 2. Підприємство уклало контракт на будівництво офісу ціною 1 000 000 грн. На кінець року фактично понесено витрат 300 000 грн, а загальні очікувані витрати — 750 000 грн. Розрахувати дохід за рік.

Задача 3. Компанія продала товар за 100 000 грн із відстрочкою платежу на два роки. Ринкова ставка — 10 %. Розрахувати суму вибору на дату продажу.

Задача 4. Магазин продав 100 сертифікатів по 500 грн. Досвід показує, що 10 % сертифікатів ніколи не будуть використані. Яку суму доходу можна визнати в момент продажу сертифікатів?

Задача 5. Компанія А (Агент) продала квиток на концерт за 1 000 грн. Комісія агента — 10 %. Яку суму вибору має показати компанія А?

Задача 6. На початок року нерозподілений прибуток був 200 000 грн. За рік доходи склали 500 000 грн, витрати — 420 000 грн. Дивіденди не виплачували. Який залишок прибутку на кінець року?

Задача 7. Підприємство продало товар за 50 000 грн із правом повернення протягом 30 днів. Очікують, що 5 % товарів повернуть. Розрахувати виторг.

Задача 8. Визначити операційний прибуток: виторг — 600 000, собівартість — 350 000, адмінвитрати — 50 000, відсотки за кредитом — 10 000.

Задача 9. Компанія отримала держсубсидію 100 000 грн на купівлю обладнання, яке амортизують п'ять років. Скільки доходу від субсидії буде визнано в перший рік?

Задача 10. Розрахувати загальний сукупний дохід: чистий прибуток за рік — 80 000 грн, дооцінка будівлі (через OCI) — 30 000 грн, збиток від перерахунку валютної дебіторки — 5 000 грн.

Тема 12. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ В КОРПОРАЦІЯХ

Короткий опис теми

Власний капітал регульований насамперед МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності» і МСБО (IAS) 32 «Фінансові інструменти: подання».

Основні складові:

- статутний (акціонерний) капітал: номінальна вартість випущених акцій;
- емісійний дохід (Share Premium): сума, отримана понад номінал із первинним розміщенням акцій;
- викуплені власні акції (Treasury Shares): акції, які компанія викупила у своїх акціонерів. У балансі їх відображають як від'ємну величину (зменшення капіталу);

- резерви: сюди відносять як законодавчо встановлені резерви, так і результати переоцінок, що проходять через інший сукупний дохід (OCI);

- нерозподілений прибуток (Retained Earnings): накопичений чистий прибуток за всі роки діяльності за вирахуванням виплачених дивідендів.

Важливий аспект: МСФЗ вимагає чітко розрізняти інструменти капіталу та зобов'язання. Якщо в компанії є безумовне зобов'язання виплатити кошти (наприклад привілейовані акції з обов'язковим викупом), такий інструмент обліковують як борг, а не капітал.

Теоретичні запитання

1 Як визначають власний капітал, за Концептуальною основою МСФЗ?

2 Яка різниця між статутним капіталом та емісійним доходом?

3 Чому викуплені власні акції (treasury shares) відображають як контр-рахунок капіталу, а не актив?

4 Який порядок відображення витрат на емісію акцій (юридичні послуги, комісії)?

5 Як МСБО 32 розрізняє фінансове зобов'язання та інструмент капіталу?

6 Що таке «комбіновані фінансові інструменти» (наприклад конвертовані облигації) і як їх розділяють із визнанням?

7 Які операції з власниками відображають безпосередньо в капіталі, минаючи звіт про прибутки та збитки?

8 Коли оголошені дивіденди стають зобов'язанням компанії?

9 У чому різниця між грошовими дивідендами та дивідендами у формі акцій (stock dividends)?

10 Як відображають дооцінку основних засобів у складі власного капіталу?

11 Що таке «Звіт про зміни у власному капіталі» і яка його мета?

12 Як обліковують виплати на основі акцій (IFRS 2) працівникам?

13 Чи можна визнавати прибуток або збиток від перепродажу викуплених власних акцій у звіті про прибутки та збитки?

14 Як впливає консолідація на показник власного капіталу групи (частка неконтролюючих акціонерів)?

15 Які обмеження можуть існувати щодо розподілу нерозподіленого прибутку?

Тести

1 Власний капітал за МСФЗ — це:

- а) сума всіх готівкових коштів компанії;
- б) залишкова частка в активах підприємства після вирахування всіх його зобов'язань;
- в) ринкова вартість усіх акцій компанії;
- г) сума активів підприємства.

2 Емісійний дохід (Share Premium) виникає в такому випадку:

- а) компанія отримує прибуток від продажу товарів;
- б) акції продають за ціною, вищою за їхню номінальну вартість;
- в) компанія виплачує дивіденди акціями;
- г) проводять переоцінку обладнання.

3 Витрати на випуск акцій (наприклад банківська комісія):

- а) визнають витратами періоду у звіті про доходи;
- б) капіталізують як нематеріальні активи;
- в) вираховують безпосередньо з власного капіталу (емісійного доходу);
- г) збільшують вартість основних засобів.

4 Викуплені власні акції (Treasury Shares) у звіті про фінансовий стан:

- а) показують як поточні активи;

- б) показують як довгострокові інвестиції;
- в) вираховують із загальної суми власного капіталу;
- г) не відображають до моменту їх перепродажу.

5 Прибуток від перепродажу викуплених власних акцій понад ціну їх викупу:

- а) визнають як інший операційний дохід;
- б) збільшує власний капітал (додатковий капітал);
- в) збільшує нерозподілений прибуток;
- г) визнають як фінансовий дохід.

6 Дивіденди, оголошені після дати балансу, але до затвердження звітності:

- а) визнають як зобов'язання на дату балансу;
- б) не визнають зобов'язанням, але розкривають у примітках;
- в) зменшують нерозподілений прибуток на дату балансу;
- г) ігнорують до наступного року.

7 Дивіденди за акціями, які класифіковані як фінансове зобов'язання (наприклад обов'язковий викуп):

- а) відображають як розподіл прибутку в капіталі;
- б) відображають як витрати на відсотки у звіті про прибутки та збитки;
- в) не виплачують узагалі;
- г) збільшують емісійний дохід.

8 Який з елементів НЕ входить до складу Іншого сукупного доходу (OCI):

- а) резерв переоцінки основних засобів;
- б) чистий прибуток за рік;
- в) курсові різниці від перерахунку звітності іноземних підрозділів;
- г) нереалізовані прибутки за інвестиціями у FVOCI?

9 Капіталізація прибутку (випуск бонусних акцій) призводить:

- а) до зменшення загальної суми власного капіталу;
- б) збільшення загальної суми власного капіталу;
- в) перерозподілу всередині капіталу (із нерозподіленого прибутку до статутного капіталу);
- г) збільшення зобов'язань компанії.

10 Резервний капітал зазвичай створюють:

- а) для покриття майбутніх збитків або виконання вимог законодавства;
- б) виплати зарплати директору;
- в) ухилення від податків;
- г) оплати рахунків постачальників.

11 Яка операція НЕ впливає на загальний розмір власного капіталу:

- а) випуск нових акцій за гроші;
- б) виплата грошових дивідендів;
- в) подрібнення акцій (share split);
- г) викуп власних акцій?

12 Частку неконтролюючих акціонерів (NCI) відображають:

- а) у складі зобов'язань;
- б) складі власного капіталу групи;
- в) звіті про прибутки та збитки як витрати;
- г) як зменшення активів.

13 Зменшення статутного капіталу може відбуватися:

- а) збільшенням номінальної вартості акцій;
- б) анулюванням викуплених власних акцій;
- в) виплатою премій працівникам;
- г) переоцінкою гудвілу.

14 «Дата реєстрації» (record date) для виплати дивідендів — це дата, на яку:

- а) оголошують розмір дивідендів;

б) визначають список акціонерів, що мають право на отримання виплати;

в) гроші фактично перераховують на рахунки;

г) акції починають торгувати без дивіденду.

15 Звіт про зміни у власному капіталі розкриває інформацію:

а) тільки про суму чистого прибутку;

б) усі зміни в кожній статті капіталу протягом періоду;

в) тільки про кількість випущених акцій;

г) тільки про суму виплачених дивідендів.

Практичні завдання

Задача 1. Корпорація випустила 10 000 звичайних акцій номіналом 5 грн за ціною 12 грн/акція. Які суми будуть відображені в капіталі?

Задача 2. Компанія викупила 1 000 власних акцій із ринку за ціною 15 грн/шт. Через місяць 500 із них було перепродано за ціною 18 грн. Як зміниться капітал після перепродажу?

Задача 3. На початок року нерозподілений прибуток складав 300 000 грн. За рік отримано чистий прибуток 80 000 грн. Загальні збори оголосили дивіденди в сумі 30 000 грн. Який нерозподілений прибуток на кінець року?

Задача 4. Компанія випустила конвертовані облигації на суму 200 000 грн. Ринок оцінює аналогічні прості облигації (без права конвертації) у 185 000 грн. Яку суму слід віднести до капіталу в момент випуску?

Задача 5. З емісією акцій на суму 500 000 грн компанія сплатила 10 000 грн за послуги реєстратора і 5 000 грн за рекламну кампанію випуску. Яка сума піде на зменшення капіталу?

Задача 6. Проведено переоцінку будівлі. Балансова вартість зросла з 1 000 000 грн до 1 200 000 грн. Податок на прибуток — 18 %. Яка сума потрапить до Резерву переоцінки у складі капіталу?

Задача 7. Компанія оголосила дивіденди у формі акцій (stock dividends) — 1 акція на кожні 10 існуючих. Випущено лише 100 000 акцій (номінал 10 грн). Ринкова вартість — 25 грн. На яку суму зменшиться нерозподілений прибуток?

Задача 8. Акціонери передали компанії земельну ділянку як додатковий внесок без випуску нових акцій. Справедлива вартість ділянки — 400 000 грн. Як це відобразити?

Задача 9. Статутний капітал складає 1 000 000 грн. Компанія вирішила провести подрібнення акцій (split) 2-до-1. Яким стане статутний капітал після операції?

Задача 10. Компанія викупила власні акції за 20 000 грн, а потім анулювала їх. Номінальна вартість цих акцій — 15 000 грн. Куди віднести різницю 5 000 грн?

ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ РОБОТИ, КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Виконуючи роботу, здобувач повинен чітко дотримуватися наукових стандартів і базуватися на актуальній законодавчій базі. Зміст дослідження має свідчити про високий рівень професійної грамотності, бути змістовним, логічно вибудованим і повністю розкривати вибрану проблематику без повторень чи логічних помилок. Важливою умовою є самостійність написання та обов'язкове зазначення точних бібліографічних посилань на кожну використану цитату, наукову тезу чи статистичний показник із вказанням усіх реквізитів джерела. Працюючи з практичною частиною, потрібно чітко визначити об'єкт аналізу, усі графічні матеріали — таблиці, рисунки та діаграми — повинні мати номер,

назву, відповідні одиниці вимірювання та логічно бути підкріплені теоретичними висновками.

Вивчення дисципліни контролюють оцінюванням результатів самостійної роботи здобувача. Система контролю рівня засвоєння програмного матеріалу складається з двох етапів:

- перевірка рівня теоретичної підготовки здобувачів;
- перевірка рівня практичної підготовки здобувачів.

Перший етап передбачає контроль самостійного вивчення здобувачами програмного матеріалу, який містить теоретичні запитання, тести, задачі.

У процесі теоретичної підготовки здобувачі орієнтуються на запитання для теоретичного опрацювання і користуються завданнями для перевірки знань, які містяться в кожній темі методичних вказівок.

Критерії оцінювання теоретичних питань:

а) 20 балів – питання розкрито досить глибоко і повно, що свідчить про ґрунтовне засвоєння програмного матеріалу; відповідь – на рівні самостійних роздумів з елементами творчого мислення. Продемонстровано вміння порівнювати і аналізувати різні теорії, концепції, робити логічні висновки та узагальнення; здатність висловлювати і аргументувати власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання; використано фактичні та статистичні дані, які підтверджують тези відповіді на запитання; виявлено знання законодавчих і нормативних актів України, підручників, посібників;

б) 15 балів – досить повна відповідь на запитання, яка свідчить про тверде засвоєння програмного матеріалу; продемонстровано знання законодавчих і нормативних актів України, підручників, посібників, вміле володіння термінологією, елементами економічного аналізу;

в) 10 балів – здобувач володіє знанням матеріалу на рівні вимог, наведених вище, але в розкритті змісту ним були допущені незначні

помилки у формулюванні термінів і категорій, використанні цифрового матеріалу, посиланні на конкретні періоди і дати; питання викладене недостатньо глибоко, у занадто стислій формі;

г) 5 балів – відповідь неповна, безсистемна, є суттєві помилки; це свідчить про те, що здобувач засвоїв лише основну частину програмного матеріалу, у нього виникають труднощі під час викладення відповіді на питання;

д) 0 балів – здобувач зовсім не відповідає на запитання або відповідає неправильно; у відповіді відсутні потрібні докази та аргументи; зроблені висновки не відповідають загальноприйнятим, є помилковими; відповідь містить зайвий матеріал, що не відповідає смислу питання і свідчить про нездатність здобувача зрозуміти запитання; відповідь є повністю ідентичною тексту підручника чи конспекту або тотожною відповіді іншого здобувача на це саме питання.

Критерії оцінювання тестових завдань

Тестове завдання, яке складається з десяти тестів, оцінюють як одне питання письмового завдання за шкалою 20, 15, 10, 5, 0 балів:

- а) 20 балів – здобувач правильно відповів на 100 або 90 % тестів;
- б) 15 балів – здобувач правильно відповів на 80 або 70 % тестів;
- в) 10 балів – здобувач правильно відповів на 50 або 60 % тестів;
- г) 5 балів – здобувач правильно відповів на 40 або 30 % тестів;
- д) 0 балів — здобувач відповів менш ніж на 30 % тестів.

Критерії оцінювання задач:

а) 20 балів — здобувач дає повну, вичерпну відповідь. Вона складається з правильного арифметичного результату; доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розрахунків; правильного посилання (за потреби) на відповідні законодавчі та нормативні акти;

б) 15 балів — здобувач дає відповідь на рівні вимог, наведених вище, але під час теоретичного обґрунтування допускає незначні помилки у формулюванні термінів і категорій, посиланні на конкретні законодавчі та нормативні акти;

в) 10 балів — здобувач розв'язує задачу правильно, теоретичне обґрунтування зроблене, але воно є поверхневим, або хід розв'язання правильний, теоретичне обґрунтування зроблене, але є арифметична помилка в розрахунках;

г) 5 балів — здобувач розв'язує задачу без теоретичного обґрунтування виконаних розрахунків;

д) 0 балів — здобувач зовсім не розв'язує задачі або розв'язує її неправильно, або опис розв'язання є повністю ідентичним опису розв'язання подібної задачі іншим здобувачем.

Максимальна оцінка за першим етапом контролю – 100 балів.

Потрібно пам'ятати, що негативний результат роботи є перешкодою для допуску здобувача до складання іспиту з дисципліни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
- 2 Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17, Ст. 112.
- 3 Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 365.
- 4 Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 05.10.2017 р. № 2164-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 44. Ст. 397.

5 Міжнародні стандарти фінансової звітності (International Financial Reporting Standards). URL: <http://buchuchet.uabs.sumdu.edu.ua/ua/component/zoo/item/mizhнародni-standarty-finansovoi-zvitnosti-international-financial-reporting-standards>.

6 Міжнародні стандарти фінансової звітності. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/mizhнародni-standarty-finansovoi-zvitnosti-versiia-perekladu-ukrainskoiu-movoiu---rik?category=bjudzhet>.

7 Верига Ю. А. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Київ : Центр навч. літератури, 2012. 216 с.

8 Войнаренко М. П., Пономарьова Н. А., Замазій О. В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 488 с.

9 Гейер Е. С., Наумчук О. А. Міжнародні стандарти фінансової звітності : навч. посіб. Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. 283 с.

10 Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності : сучасний стан та застосування. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2005. № 8-9. С. 17-24.

11 Голов С. Ф., Костюченко В. М., Кулага О. М. Трансформації фінансової звітності українських підприємств у звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності : метод. посіб. Вінниця : Консоль, 2013. 267 с.

12 Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 368 с.

13 Жук В. До проблем стратегії запровадження МСФЗ в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 10. С. 16-22.

14 Жураковська І. В. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: конспект лекцій для студ. спец. 8.03050901 «Облік і аудит» денної і заочної форм навчання. Луцьк : Луцький НТУ, 2015. 84 с.

15 Колінько Н. І., Єзерська Т. Є. Відповідність фінансової звітності українських підприємств міжнародним стандартам. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. С. 215-220.

16 Лапішко М. Л. Нові вимоги МСФЗ до формування фінансової звітності. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. № 44. С. 326-330.

17 Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Тернопіль : Екон. думка, 2016. 370 с.

18 Нормативно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності / за заг. ред. Л. Г. Ловінської. Київ : ДННУ «Акад. фін. управління», 2013. 294 с.

19 Небильцова О., Кортикова Р. Стандарти GAAP USA: кожен бухгалтер бажає знати. *Бухгалтерія*. 2006. № 35. С. 90-94.

20 Пархоменко В. Фінансова звітність за міжнародними стандартами. *Вісник фіскальної служби України*. 16.03.2012. № 11. URL: www.visnuk.com.ua.

21 Пономарьова Н. А. Міжнародні стандарти фінансової звітності та міжнародні стандарти аудиту : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2008. 211 с.

22 Садовська І. Б., Левицька С. О., Бабіч І. І., Жураковська І. В. Трансформації фінансової звітності за міжнародними стандартами : навч. посіб. Луцьк : Редакційно-видавничий відділ Луцького НТУ, 2013. 412 с.

23 Хомуляк Т. І. Міжнародні стандарти фінансової звітності: проблеми і перспективи застосування. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2010. № 1. С. 212-216.

24 Ціцька Н. Є. Етапи впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. *Вісник Львівської комерційної академії*. Серія економічна. 2014. Вип. 46. С. 182-185.

25 Шара Є. Ю. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ-ри, 2012. 408 с.

26 Шипіна С. Б. Зарубіжний досвід розкриття інформації про фінансові результати у фінансовій звітності за МСФЗ. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2016. Вип. 17 (4). С. 147-150.

Інтернет-сайти:

<http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.

<http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – Бібліотеки та науково-інформаційні центри України.

<http://www.library.lviv.ua/> – Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника.

<http://uk.wikipedia.org> – вільна енциклопедія.

www.minfin.gov.ua – сайт Міністерства фінансів України.

www.osvita.org.ua – сайт Міністерства освіти і науки України.

[http://web/worldbank.org](http://web.worldbank.org) – сайт Світового банку.

<http://www.rada.kiev.ua>.

<http://www.sta.gov.ua>.

<http://www.buhgalteria.com.ua>.

<http://www.vobu.com.ua>.

<http://www.library.com.ua>.

<http://www.ewaudit.com.ua>.

<http://www.rada.gov.ua>.

<http://www.economics.com.ua>.

<http://www.zakon.rada.gov.ua>.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ
http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_010.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ
для практичних занять і самостійної роботи

з освітньої компоненти

«ОБЛІК ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності D1 «Облік і оподаткування»
ОП «Облік, аудит та оподаткування»

Відповідальний за випуск Орлова В. М.

Редактор Ібрагімова Н. В.

Підписано до друку 27.04.2026 р.
Умовн. друк. арк. 5,0. Тираж . Замовлення № .
Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейєрбаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018